

Ammatillinen kehittyminen avustavana tilintarkastajana

Sonja Lamberg

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma

Amk-opinnäytetyö

2023

Tiivistelmä

Tekijä(t) Sonja Lamberg.
Tutkinto Tradenomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Ammatillinen kehittyminen avustavana tilintarkastajana
Sivu- ja liitesivumäärä 37
<p>Tässä opinnäytetyössä seurattiin tekijän ammatillista kehittymistä avustavana tilintarkastajana yhdessä maailman suurimmista tilintarkastus- ja konsultointipalveluita tarjoavassa yhtiössä. Ammatillista kehittymistä seurattiin yhteensä kahdeksan viikkoa.</p> <p>Tilintarkastusalalla vaadittavan substanssiosaamisen tulisi olla laajaa, jotta alalla voi toimia menestyksekkäästi. On hallittava paitsi ajantasainen lainsäädäntö ja asetukset, myös valtava määrä tilintarkastustyötä ohjaavaa standardistoa.</p> <p>Opinnäytetyön seurantajaksolle asetettiin neljä teemaa/tavoiteta, joista kutakin käsiteltiin kahden seurantaviikon ajan. Opinnäytetyön tavoitteiksi nousivat tilintarkastusriskien ja -prosessin ymmärryksen parantaminen (viikot 1-2), tarkastustyössä vaadittavan lainsäädännön, sekä muiden asetusten ja ohjeistusten parempi osaaminen sekä tilinpäätäjän (viikot 3-4), että tilintarkastajan (viikot 5-6) näkökulmasta. Tavoitteena oli myös oppia, kuinka erilaisia tilinpäätöksen eriä tulisi tarkastaa (viikot 7-8).</p> <p>Raportointijakson aikana tekijän oma riskilähtöinen ajattelukyky parani huomattavasti ja sujuvoitti työtehtävien hoitoa. Lisäksi tekijän kyky hyödyntää ja soveltaa lainsäädäntöä, sekä ohjeistuksia työtehtävissään kehittyi ja toi näkökulmia erilaisten tilinpäätöserien tarkastamiseen. Opinnäytetyön koettiin olleen hyödyllinen sekä sen tekijälle itselleen, että sellaisille henkilöille, joita mahdollisesti kiinnostaa tilintarkastusalalla työskenteleminen.</p>
Asiasanat Tilintarkastus, laskentatoimi, kirjanpito, tilinpäätös

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lähtötilanteen kuvaus	2
2.1	Oman nykyisen työ analysointi	2
2.2	Sidosryhmien esittely	3
2.3	Työpaikan vuorovaikutustilanteet.....	5
3	Seurantajakson raportointi viikkoanalyysineen	6
3.1	Seurantaviikko 1	6
3.1.1	Viikkoanalyysi 1.....	7
3.2	Seurantaviikko 2	9
3.2.1	Viikkoanalyysi 2.....	10
3.3	Seurantaviikko 3	11
3.3.1	Viikkoanalyysi 3.....	12
3.4	Seurantaviikko 4	14
3.4.1	Viikkoanalyysi 4.....	15
3.5	Seurantaviikko 5	16
3.5.1	Viikkoanalyysi 5.....	17
3.6	Seurantaviikko 6	20
3.6.1	Viikkoanalyysi 6.....	22
3.7	Seurantaviikko 7	24
3.7.1	Viikkoanalyysi 7.....	26
3.8	Seurantaviikko 8	28
3.8.1	Viikkoanalyysi 8.....	29
4	Pohdinta	32
4.1	Tilintarkastusriski ja -prosessi	32
4.2	Säännöstö tilinpäätäjän näkökulmasta	32
4.3	Säännöstö tilintarkastuksen näkökulmasta.....	33
4.4	Tilinpäätöserien ja tilinpäätöksen tarkastus	34
4.5	Yhteenveto.....	34
	Lähteet.....	36

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä seurataan ammatillista kehittymistä avustavana tilintarkastajana. Seuranta tehtiin 8 viikon aikajaksolla päiväkohtaisesti ja jokaisen viikon päätteeksi laadittiin analyysi kyseisen seurantaviikon teemaan liittyen. Jokaisen viikon alussa kyseiselle viikolle asetettiin teemoihin nivoutuvat tavoitteet ja avoimet kysymykset, joihin viikon aikana pyrittiin saamaan vastaus. Näitä teemoja on tässä opinnäytetyössä yhteensä neljä.

Tässä opinnäytetyössä ammatillisen kehittymisen tavoitteeksi asetettiin kokonaisvaltainen ymmärryksen syventäminen tilintarkastuksesta. Tavoite on laaja ja siksi olen pyrkinyt jakamaan sen pienempiin tavoitteisiin, joiden arvioin lisäävän ymmärrystäni tehokkaimmin. Jotta kokonaisymmärryksen kasvaisi tilintarkastuksesta, tulisi minun näkemykseni mukaan syventää osaamistani erityisesti tilintarkastusprosessista ja -riskeistä, lainsäädännöstä sekä eri tilinpäätöserien tarkastamisesta käytännössä. Perustelut näiden osa-alueiden valinnalle on esitelty tarkemmin kappaleessa 2.1.

Peittomatriisissa on esitetty tekstikytkökset viikoittaiset teemoihin ja tavoitteisiin, niihin liittyvään tietoperustaan ja seurantajaksolla tapahtuneisiin ammatillisen kehittymisen tuloksiin (Taulukko 1). Teemat ja tavoitteet on pyritty asettelemaan siten, että seurantajakson alussa huomio on ennen kaikkea kokonaisvaltaiselta tasolta ja seurantajakson lopussa edetään tilintarkastuksen yksityiskohtiin, kuten yksittäisten erien tarkastamiseen liittyviin näkökulmiin, sillä näin olen katsonut ymmärtäväni asioita helpoiten.

Taulukko 1. Peittomatriisi päiväkirjaopinnäytetyön tekstinsisäisistä kytköksistä

Oman ammatillisen kehittymisen tavoitteet	Tietoperustan luku raportissa	Seurantaviikko	Oman ammatillisen kehittymisen tulokset
Tilintarkastusprosessin ja -riskien ymmärtäminen	3.1.1, 3.2.1	Viikko 1-2	4.1
Lainsäädännön ja asetusten vaatimusten ymmärtäminen yhtiön kirjanpidosta ja tilinpäätöksen laadinnasta	3.3.1, 3.4.1	Viikot 3-4	4.2
Lainsäädännön ja asetusten vaatimusten ymmärtäminen tilintarkastuksesta	3.5.1, 3.6.1	Viikot 5-6	4.3
Ymmärryksen lisääminen tilinpäätöserien tarkastamisesta	3.7.1, 3.8.1	Viikot 7-8	4.4

2 Lähtötilanteen kuvaus

Tässä luvussa käydään läpi oman nykyisen työn analyysi, esitellään työhön liittyvät sidosryhmät ja yleisimmät työpaikan vuorovaikutustilanteet.

2.1 Oman nykyisen työ analysointi

Työskentelen suuressa tilintarkastus- ja konsultointipalveluita tarjoavassa yhtiössä avustavana tilintarkastajana. Avustava tilintarkastajalla ei tässä opinnäytetyössä tarkoiteta auktorisoitua tilintarkastajan ammattinimeä käyttävää henkilöä, vaan tilintarkastusyhteisössä toimivaa päävastuullista HT-, KHT tai JHT-tilintarkastajaa tilintarkastuksessa avustavaa henkilöä. Konkreettisiin työtehtäviini kuuluu erilaisten ja -kokoisten yhtiöiden, säätiöiden ja yhdistysten tilintarkastuksessa avustaminen. Työpäivän aikana tekemieni tehtävien sisältö vaihtelee suuresti tarkastettavan yhteisön ja toisaalta myös vuodenajan mukaan. Alkuvuosi on työssäni usein erittäin kiireinen, sillä kyseiseen ajankohtaan keskittyy monien yhtiöiden tilinpäätösten tarkastus. Syksyllä ja loppuvuonna tarkastetaan enemmän yhtiöiden prosesseja ja joinakin työpäivinä saatetaan osallistua tarkastusasiakkaan inventaarioon. Työpäivät ovat siis hyvin vaihtelevia, mutta tämän opinnäytetyön seurantajakso keskittyy kevään kiireaikaan, jolloin päivät kuluvat pääasiassa yhteisöjen tilinpäätöksiä tarkastuksen sekä tarkastustyön dokumentoinnin parissa.

Olen toiminut avustavana tilintarkastajana Junior -positiossa noin vuoden ajan. Pohtiessani työssäni tarvittavaa osaamista, mieleni tekee jaotella osaamisvaatimukset nykyiseen työn vaatimukseen ja tulevan työn vaatimukseen. Nähdäkseni asemassani työskentelevä henkilö pärjää työssä hyvin, kun ymmärtää kirjanpidon perusteet ja omaa hyvät vuorovaikutustaidot. Alallani yleisesti tarvittava osaaminen on kuitenkin mielestä erittäin laajaa ja jatkuvasti tulee uutta opittavaa. Tämän vuoksi voinkin sanoa, että vaikka tänään pärjäisit työssä hyvin, voi huomenna tilanne voi olla toinen. Siksi kyky omaksua uutta tietoa on alallani tärkeä taito.

Kun ajattelen omaa tilannetta osaamiseni suhteen nykyisessä työssäni, koen pärjääväni melko hyvin tämänhetkisessä positiossa. Omaan mielestäni hyvät perustiedot kirjanpidosta, tilintarkastuksesta, sekä osaan tarvittaessa pyytää apua, mikäli jotain en osaa. Tavoitteenani on kuitenkin jonakin päivänä edetä alalla ja urallani eteenpäin, jolloin nykyinen osaaminen ei mielestäni riitä. Näen oman tilanteeni ja osaamisen siten, että tällä hetkellä rakennan pohjaa ammattitaidolle ja hyvään pohjaan kuuluu mielestäni perusasioiden syvälinen ymmärtäminen. Ei pelkästään ymmärretä mitä pitää tehdä vaan ymmärretään myös, miksi tehdään. Työni on varsin hektistä ja joidenkin asioiden

ymmärtäminen voi helposti jäädä pintatasolle, jos osaamista ei alusta asti rakenna vahvalle pohjalle. Siksi tämän opinnäytetyön tavoitteeksi valittiin syvällisen ymmärryksen lisääminen tilintarkastuksesta. Kun ymmärrys tilintarkastuksesta on syvällistä, on uutta ja soveltavaa tietoa helpompi omaksua.

Valitsin tilintarkastusprosessin ja riskien ymmärtämisen tärkeäksi ammatilliseksi tavoitteekseni, sillä työssäni koen tämän osa-alueen ymmärryksen jäävän helposti liian vähäiseksi. Tämä johtuu siitä, että positiossani oleva henkilö tulee mukaan tarkastukseen usein siinä vaiheessa, kun riskejä on jo pohdittu ja niihin on suunniteltu toimenpiteet. Tulevaisuuden työssäni tulen varmasti toimimaan enemmän riskien arvioinnin parissa, jolloin tietämyksen lisääminen tällä osa-alueella on tärkeässä roolissa.

Koska työssäni kohtaan paljon hyvinkin erilaisia yhtiöitä, yhdistyksiä ja säätiöitä, on mielestäni ensiarvoisen tärkeää ymmärtää, mitä ajantasainen lainsäädäntö ja muut ohjeistukset näiden yhtiöiden toiminnalta, kirjanpidolta ja tilinpäätökseltä vaatii, siksi näihin lainsäädäntöihin haluan erityisesti perehtyä. Koska tavoitteenani on tulevaisuudessa toimia auktorisoituna tilintarkastajana, haluan jo tässä vaiheessa saavuttaa hyvän ymmärryksen myös siitä, mitä lainsäädäntö ja säännöstö vaatii tilintarkastajalta. Siksi myös tähän perehdyn seurantajaksolla.

Lopulta päivittäinen työni käytännön tasolla kuitenkin keskittyy paljon tilinpäätöserien, kuten esimerkiksi henkilöstökulujen, ostojen ja myyntien tarkastukseen. Tämän vuoksi haluan perehtyä näiden erien tarkastamiseen enemmän. Näiden tarkastuksesta koen tietäväni jo paljon entuudestaan, mutta näkisin, että tiedon ja hyvän käytännön etsiminen näiden tarkastamisen suhteen lisäisi itseturvaukseni ja vaikuttaisi näin positiivisesti ammatilliseen kehittymiseeni. Näiden erien lisäksi tarkastan työssäni paljon myös tilinpäätösasiakirjoja, joten tavoitteena on lisätä osaamistani myös sen osalta.

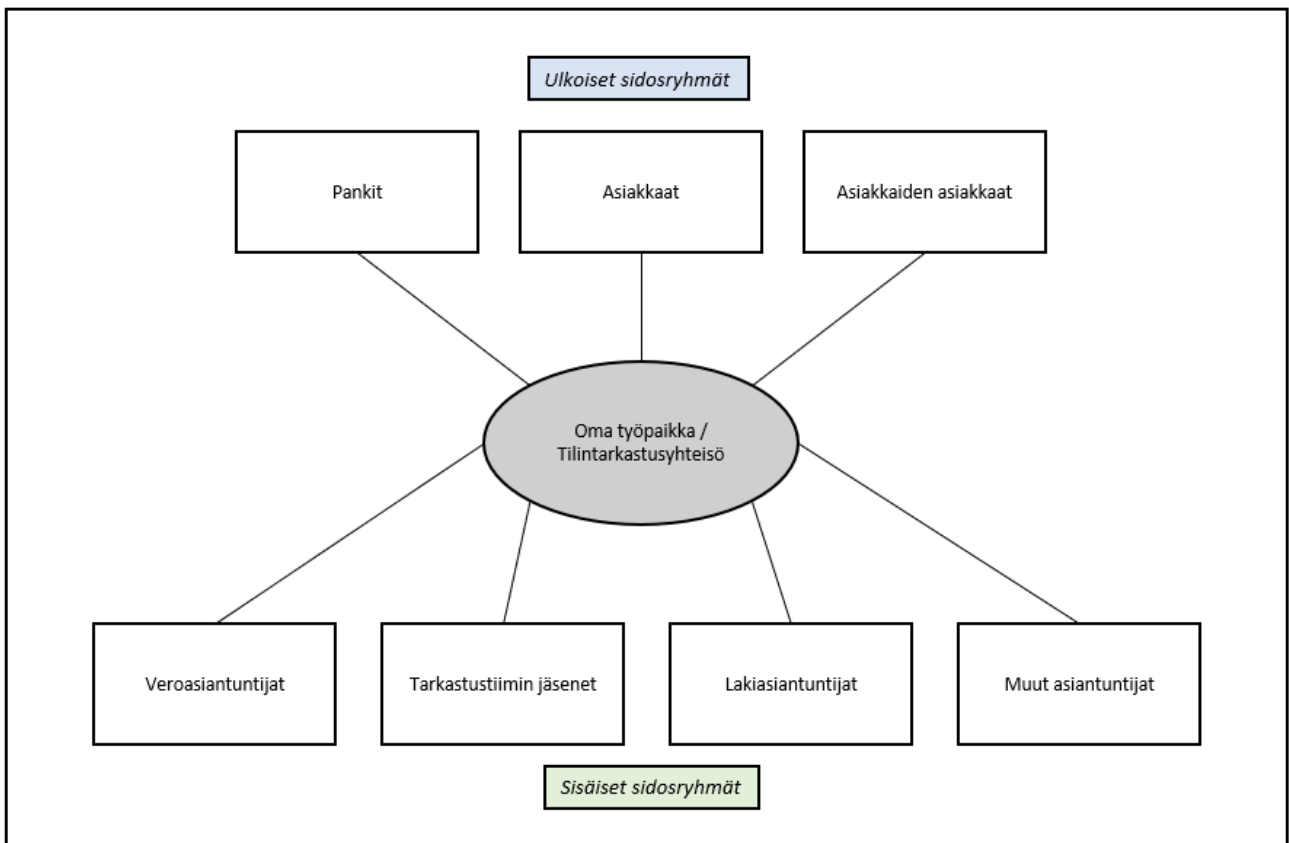
2.2 Sidosryhmien esittely

Yleisesti yrityksen julkaisemasta informaatiosta kiinnostuneisiin sidosryhmiin kuuluvat esimerkiksi omistajat ja sijoittajat, rahoittajat sekä julkiset taloudet ja valvontaviranomaiset (Tomperi, Halminen & Turunen 2018, luku 1). Tilinpäätös on yksi tällainen yrityksen julkaisema informaatio. Näkemykseni mukaan esimerkiksi omistajat ja sijoittajat eivät ole työssäni suoria sidosryhmiä, vaikkakin näiden tahojen hyödyntämää tilinpäätösinformaatiota olenkin työssäni mukana tarkastamassa. Yhtiön omistajia, sijoittajia ja rahoittajia kiinnostaa yhtiön tilinpäätös varmasti siitä syystä, että sen

kautta on mahdollista saada käsitys yhtiön taloudellisesta tilanteesta, mikä auttaa sijoituspäätöksen tekemisessä. Valvontaviranomaisia kiinnostaa luonnollisesti lainsäädännön ja muiden säädösten noudattaminen.

Kuviossa 1 olen pyrkinyt havainnollistamaan työhöni liittyviä suoria sidosryhmiä. Oman työni suoriin sidosryhmiin kuuluvat näkemykseni mukaan yhtiön sisäisistä sidosryhmistä tarkastustiimin jäsenet, joihin voi kuulua tarkastettavasta yhteisöstä riippuen tarkastusvastuullisen lisäksi esimerkiksi managereita sekä muita vanhempia ja nuorempia tekijöitä. Lisäksi yhteistyötä tehdään myös muiden asiantuntijoiden kanssa esimerkiksi vero- ja lakikysymysten suhteen.

Omassa työssäni tärkeimpiä ulkoisia sidosryhmiä ovat pääasiassa yhtiömme asiakkaat, joiden kanssa viestintää on läpi tarkastusten. Asiakkaiden asiakkaat sekä pankit toimivat myös sidosryhminämme, sillä usein tarkastukseen tarvittavia täydentäviä tietoja tarvitaan näiltä tahoilta.

Kuvio 1. Oman työpaikan sidosryhmät.

Asiakkaan intressi tarkastuksen suhteen on näkemykseni mukaan se, että tilinpäätös vahvistetaan ja siitä saadaan mahdollisimman puhdas tilintarkastuskertomus. Jotta puhdas tilintarkastuskertomus saadaan, ilmi tulleita virheitä asiakas korjaa usein mielellään. Havaintojen kommunikointi ja erilaiset materiaalityyppönnöt ovat yleisimmät asiat, josta asiakasviestintä omassa työssä koostuu.

Mielestäni asiakkaiden intressit ovatkin työssäni tärkeässä asemassa asiakaspalvelun näkökulmasta, mutta toisinaan asiakkaan intressit voivat olla ristiriidassa tilintarkastajan intressien kanssa.

Tilintarkastuslain (1141/2015) 4 luvun 1 § säädetään seuraavasti:

”Tilintarkastajan on suoritettava tässä laissa tarkoitetut tehtävät ammattitaitoisesti, rehellisesti, objektiivisesti ja ammatillinen kriittisyys säilyttäen sekä huolellisesti yleinen etu huomioon ottaen.”

Tämä tarkoittanee käytännössä sitä, että vaikka tilintarkastustyössä pyritäänkin ottamaan asiakkaan intressit huomioon ennen kaikkea asiakaspalvelun laadussa ja tehokkuudessa, ei itse tarkastustyössä vaadittava rehellisyys ja objektiivisuus saa kuitenkaan koskaan vaarantua. Näin ollen tilintarkastajan intressit jokaisessa tilintarkastuksessa on ennen kaikkea objektiivisesti tehty tarkastustyö.

2.3 Työpaikan vuorovaikutustilanteet

Työpaikan vuorovaikutustilanteet muodostuvat pääasiassa tarkastustiimin ja tarkastusasiakkaiden välillä. Tarkastustiimin kanssa sovitaan tarkastustoimenpiteistä ja työnjaosta. Tarkastustyön edessä muille tiimin jäsenille kommunikoidaan tarkastuksessa esiin tulleita havaintoja ja virheitä.

Vuorovaikutustilanteet asiakkaiden kanssa voivat tapahtua puhelimitse, virtuaalisesti tai kasvokkain. Niissä puolestaan useimmiten käydään asiakkaan liiketoimintaa läpi, pyydetään tarkastusaineistoa ja kommunikoidaan havaintoja. Asiakkaat saattavat myös pyytää neuvoja joidenkin liiketapahtumien oikeasta kirjanpitokäsittelystä.

Mielestäni suurimmat haasteet vuorovaikutustilanteissa liittyvät asiakkaisiin. Tilintarkastustyössä selviän asiakkaiden kanssa tapahtuvasta sähköpostivuorovaikutuksesta mainiosti, sillä tällöin itselläni on aikaa selvittää asiakkaan tilannetta rauhassa ja tarvittaessa konsultoida tarkastustiimiä. Toisinaan asiakas kuitenkin saattaa soittaa ja kysellä asioita, joihin oma osaaminen ei aivan riitäkään. Tällaiset tilanteet koen itse haastavina. Näissä voin toisaalta ilmoittaa asiakkaalle, että selvitän asiaa ja palaan asiaan myöhemmin. Haluaisin tulevaisuudessa kehittyä tilintarkastuksen saralla niin, että entistä osaamiseni olisi niin hyvää, että kykenisin itsevarmasti auttaa asiakasta puhelimitse myös yllättävissä tilanteissa.

3 Seurantajakson raportointi viikkoanalyysineen

Tässä osiossa tehdään päiväkirjaseurantaa 8 viikon aikana työssä. Jokaisella viikolla on oma teema ja tavoite. Jokainen seurantaviikko päättyy viikkoanalyysiin, jossa pyritään teoriaa hyödyntäen löytämään vastaukset viikon aikana tulleeisiin kysymyksiin ja ongelmatilanteisiin.

3.1 Seurantaviikko 1

Ensimmäisen ja toisen seurantaviikon teemana on tilintarkastusprosessi ja tilintarkastusriski. Ensimmäisen viikolla huomio on nimenomaan tilintarkastusriskissä. Tavoitteena on palauttaa mieleen ensinnäkin, mitä teorian näkökulmasta tarkoitetaan tilintarkastusriskillä. Toinen tavoite on oppia soveltamaan tilintarkastusriskiin liittyvää teoriaa käytännön tilintarkastuksessa.

Maanantaina alkoi uusi tilintarkastus. Tilintarkastuksen oli määrä kestää kaksi päivää. Tarkastettava yhteisö on osakeyhtiö ja toimii päiväkotialalla. Ensimmäisenä tarkastuspäivänä käytiin asiakasyhtiön kanssa aloituspalaveri ja sovittiin työnjaosta tarkastustiimin kanssa. Tarkastustiimiin kuului tarkastusvastuullisen ja itseni lisäksi kaksi henkilöä. Työnjaossa itselleni annettiin tehtäväksi tarkastaa liikevaihto ja henkilöstökulut. Suunnittelin työni siten, että teen maanantaina liikevaihtoon liittyviä tarkastustoimenpiteitä ja tiistaina henkilöstökuluihin liittyviä tarkastustoimia.

Maanantain aikana aloin pohtimaan tilintarkastusriskiä, mikä liittyy tiettyihin tilinpäätöseriin. Itseäni askarrutti, minkälainen riski liittyy liikevaihtoon ja myyntiin yleisesti. Toisaalta itseäni kiinnosti myös, minkälainen riski näihin eriin liittyy tarkastuksen kohteena olevan yhtiön toimialan näkökulmasta. Otin tavoitteeksi löytää näihin seikkoihin vastaukset seurantaviikon loppuun mennessä

Tiistaina olin päässyt hyvin vauhtiin maanantaina alkaneessa tarkastuksessa. Olin saanut jo liikevaihdon ja myynnin tarkastuksen toimenpiteet valmiiksi ja pääsin siirtymään henkilöstökuluihin. Näiden tarkastuksessa tiistaipäivä kokonaisuudessaan kului. Päivän aikana itseäni pohditutti henkilöstökulut ja niihin liittyvät riskit. Keskeisiä kysymykset, joita mietin, olivat:

- Minkälaisista seikoista henkilöstökulujen riskit muodostuvat?
- Minkälainen vaikutus yhteisön toimialalla on henkilöstökulujen riskeihin?

Keskiviikkona alkoi taas uusi tilintarkastus. Alkuvuikosta aloitettu tarkastus oli saatu valmiiksi. Tällä kertaa tarkastettava yhteisö oli yhdistys, jonka alaisuudessa toimii useita pienempiä yhdistyksiä. Omaksi tehtäväkseni oli annettu näiden kaikkien pienien yhdistysten tarkastus kokonaan. Pieniä

yhdistyksiä oli yli 10 kpl. Tarkastukseen on varattu loppuviikko, sekä seuraava viikko. Asetin tavoittekseni syventää ymmärrystä yhdistystoimintaan liittyvistä tilintarkastusriskeistä. Keskiviikon aikana olin saanut tarkastettua 2 yhdistystä.

Torstaina ja perjantaina jatkoin pienien yhdistysten tarkastusta. Perjantain loppuun mennessä olin saanut yli puolet yhdistyksistä tarkastettua. Näiden päivien aikana ei noussut erityisiä kysymyksiä liittyen tilintarkastuksiin.

3.1.1 Viikkoanalyysi 1

Seurantaviikon teemana oli tilintarkastusriski. Tilintarkastusriskillä tarkoitetaan sitä, että tilintarkastaja antaa epäasianmukaisen tilintarkastuslausunnon siitä huolimatta, että tilinpäätös on olennaisesti virheellinen. Tilintarkastusriski muodostuu olennaisen virheellisyyden riskistä ja havaitsemisriskistä. Edellä mainittu tarkoittaa, että tilinpäätös on jo ennen tilintarkastusta olennaisesti virheellinen ja jäljempänä mainittu tarkoittaa sitä, ettei tilintarkastaja tarkastustoimenpiteissään havaitse tätä virheellisyyttä. (Halonen & Steiner 2010, 45.)

Havaitsemisriskiä pohtiessa itselleni tulee mieleen muutamia tilanteita, jolloin olennainen virheellisyys voisi jäädä tilintarkastuksessa huomaamatta. Yksi tilanne voisi olla se, ettei tarkastusta tehdessä tarkastettavaan otokseen nouse ne erät, joissa olennainen virhe on. Toinen tilanne voisi olla se, että jonkin olennaisen erän todentava tositemite ei ole todellinen, vaan esimerkiksi tekaistu. Toisaalta tällainen riski ei välttämättä ole suoraan havaitsemisriski, vaan liittyy tarkastettavan yhteisön kontrolliympäristön puutteisiin, mikä mahdollistaa väärinkäytöksen. Havaitsemisriski saattaisi muodostua myös silloin, jos tilintarkastajan osaaminen on puutteellista ja jättää osaamattomuuttaan jonkin oleellisen erän tarkastamatta. Tällainen riski on kuitenkin näkemykseni mukaan hyvin vähäinen tilintarkastusyhteisöjen sisäisen valvonnan tehokkuudesta johtuen.

Halosen ja Steinerin (2010, 46) mukaan olennaisen virheellisyyden muodostuu tiettyjen erien tai muiden tilinpäätöksessä esitettyjen tietojen alttiudesta virheellisyydelle (toimintariski) ja siitä, ettei yhteisön sisäinen valvonta ole riittävän tehokasta estämään taikka korjaamaan ajoissa virheellisyyksiä (kontrolliriski).

Seurantaviikon aikana esiin nousi kysymyksiä liikevaihtoon ja henkilöstökuluihin liittyvistä riskeistä. Tomperin ym. (2018, luku 6) mukaan liikevaihdon tarkastuksessa olennaista on myynnin katkon oikeellisuuden varmistaminen. Myynnin katkon tarkastus onkin työssäni toimenpide, joka tehdään lähes jokaisessa tarkastuksessa. Pohtiessani myynnin katkon riskisyyttä, on näkemykseni mukaan

yhtiön toimialalla suuri merkitys. Jos yhtiö on esimerkiksi kivijalkamyymälässä toimiva vähittäiskauppa, jossa kaikki myynti tapahtuu käteiskauppana, on myynnin katkossa huomattavasti pienempi riski virheellisyyteen, kuin yhtiössä, joka harjoittaa esimerkiksi laskutusmyyntiä. Seurantaviikolla tarkastin päiväkotialan yhtiötä. Alalla tuotot muodostuvat täysin myyntilaskutuksesta. Näin ollen voidaan ajatella, että toimialalla myyntiin ja liikevaihtoon liittyy selvä toimintariski.

Kun pohdin, minkälaisia seikkoja kontrollirisktiin liikevaihdon suhteen vaikuttaa, mieleeni tulee ensin yhtiön käytössä olevien järjestelmien toimivuus. Kysymys siitä, että onko yhtiön sisäiset kontrollit ja järjestelmät sellaisia, että niillä varmistetaan, että myyntilaskutus on täydellistä (kaikki myynti on laskutettu). Toisaalta myös hinnoittelupolitiikka nousee mieleen, eli miten yhtiö hinnoittelee palvelunsa/tuotteensa ja miten varmistetaan, että myyntilaskuilla laskutetaan oikea hinta.

Tomperin ym. (2018, luku 6) mukaan henkilöstökuluja tarkastetaan täsmäyttämällä Verohallinnolle annettavaan palkkojen vuosi-ilmoitukseen. Kun palkkatäsmäytys on tehty, vaikuttaisi se antavan jo hyvää osviittaa palkkojen asianmukaisuudesta. Kuitenkin pohtiessani palkkojen oikeellisuutta, ei pelkkä palkkatäsmäytys välttämättä varmista sitä, että palkat on maksettu alun perin oikean suuruisina. Mieltiessäni palkkoihin liittyviä riskejä, vaikuttaa siltä, että suuri osa riskeistä löytyy yhtiön kontroleista. Näkemykseni mukaan järjestelmien toimimattomuus ja muut kontrolliympäristön puutteet muodostaisivat suurimman riskin henkilöstökulujen virheellisyydelle. Esimerkiksi puutteet järjestelmässä saattaisivat johtaa siihen, että palkkaa maksetaan henkilölle, joka on jo lopettanut yhtiössä. Toisaalta myös se, jos henkilöille on myönnetty palkankorotus ja palkankorotukset eivät syystä tai toisesta tallennu palkkajärjestelmiin saattaisi johtaa palkkojen virheellisyyteen.

Seurantaviikon viimeisenä kysymyksenä nousi yhdistykseen liittyvä tilintarkastusriski. Yhdistys on toiminnaltaan pysyvä, vähintään kolme jäsentä omaava aatteellinen organisaatio (Opintokeskus Sivis, sivu 10). Yhdistyksen säännöissä säädetään yhdistyksen jäsenen velvollisuudesta maksaa yhdistykselle jäsenmaksua (Yhdistyslaki 26.5.1989/503, 2. luku 8 §) Jäsenmaksutuotot ovatkin näkemykseni mukaan tilinpäätöksen erä, johon liittyy suuri riski virheellisyyteen. Jäsenmaksuissa mieleeni nousee erityisesti kysymys siitä, onko jäsenmaksutuottoihin kirjattu jäsenmaksuja, joista ei tulla saamaan suoritusta. On olemassa riski siitä, että yhdistyksen jäsen ”eroaa” yhdistyksestä jättämällä jäsenmaksun suorittamatta. Siksi huomio kiinnittyisi tarkastuksessa erityisesti jäsenmaksujen perintään ja sen varmistamiseen, ettei kirjanpidossa ole vanhentuneita alaskirjattavia jäsenmaksusaamisia.

Kaiken kaikkiaan seurantaviikko 1 oli opettavainen. Odotukseni oli tilintarkastusriskiin liittyvän teorian ja osaamisen suhteen se, että opittavaa on paljon. Iloiseksi yllätyksekseni sainkin pohdintaa tehdessä todeta, että osaan aiheesta jo paljon työn kautta, erityisesti käytännön tarkastustoimien

kautta. Viikko selkeytti ymmärrystäni siitä, miksi joitakin toimenpiteitä tehdään ja vahvisti käsitystäni siitä, että kaikki tarkastustoimet liittyvät aina johonkin tiettyyn riskiin vastaamiseen. Viikko kehitti myös valmiuksia olla tulevaisuudessa mukana suunnittelemassa tarkastustoimenpiteitä.

3.2 Seurantaviikko 2

Asetin toisen seurantaviikon tavoitteeksi syventää edellisviikolla oppimieni riskikäsitteiden ymmärrystä. Toinen tavoite on pohtia kuinka tilintarkastusprosessi tulisi teorian näkökulmasta mennä ja miten tätä pystyisin omassa työssäni soveltamaan.

Maanantaina jatkoin edellisviikolla aloittamani yhdistyskokonaisuuden tarkastusta. Aikataulullisesti olimme sopineet tarkastustiimin kanssa, että tarkastamme alkuvuikosta yhdistyskokonaisuuden suurinta yhdistystä. Loppuviikolla tarkoitukseni oli viimeistellä pienempien yhdistysten tarkastus. Työnjaossa minulle oli annettu tehtäväksi tarkastaa ostoja, muistiotositteita ja käyttöomaisuutta. Mieleeni palautui työn ohella erityisesti käsite olennaisen virheellisyyden riski. Otin pienemmäksi tavoitteeksi löytää vastauksen siihen, miten olennaisuus tulisi teorian valossa määritellä.

Tiistai-päivänä jatkoin vielä suurimman yhdistyksen tarkastustoimenpiteitä. Konkreettisia työtehtäviä oli esimerkiksi muistiotositteiden tarkastus. Päivän aikana kävin läpi myös yhdistyksen tilinpäätösasiakirjan asianmukaisuutta. Tarkastustyössä on itselleni aina painotettu, että muistiotositteiden tarkastus on tärkeää, sillä niihin sisältyy väärinkäytösriski. Tämä on loogista, sillä puutteellinen kontrolloympäristö muistiotositteissa voisi johtaa esimerkiksi siihen, että yhtiö kirjaa vaikkapa selaista myyntiä muistiokirjauksin, mitä ei todellisuudessa ole tapahtunut. Olen tunnistanut itsessäni tarpeen kehittää omaa riskiajattelua. Haluaisin tehokkaammin ja nopeammin oppia itsenäisesti tunnistamaan erilaisia riskejä, mitä tarkastustyössä tulee esiin. Asetin itselleni tavoitteeksi löytää konkreettisia keinoja riskiajattelun parantamiseen seurantaviikon loppuun mennessä.

Keskiviikkona jatkoin vielä edellisviikolla aloittamieni pienten yhdistysten tarkastusta. Aikataulullisesti itseäni alkoi pohdituttamaan, kuinka saisin näiden tarkastuksen ajoissa valmiiksi. Pohdinta siirtyi tilintarkastuksen suunnitteluun. Kysymyksiini siitä, kuinka tilintarkastukset pitäisi ylipäättään suunnitella. Itselläni olen huomannut haasteita siinä, että tilintarkastuksen alussa tehty suunnitelma ei välttämättä olekaan pätevä, mikäli tarkastuksen aikana tulee ilmi jotain, mitä olisi syytä tarkastaa tarkemmin.

Torstai ja perjantai päivä kului edelleen pienempien yhdistysten tarkastamisessa. Näiden päivien osalta mieleeni ei tullut erityisiä kysymyksiä, joihin haluaisin viikon aikana saada vastauksia.

3.2.1 Viikkoanalyysi 2

Seurantaviikolla teemana oli tilintarkastusriskit ja erityisesti niihin liittyvä olennaisuus. Viikon aikana olen pohtinut omaa ammatillista osaamista erityisesti riskiajattelun ja tilintarkastuksen suunnittelun näkökulmasta.

Tilintarkastuksessa olennaisena pidetään sellaisia virheellisyyksiä tai puutteita, jotka yksin tai yhdessä voivat vaikuttaa taloudellisiin päätöksiin, joita henkilö tekee hyödyntäen tilinpäätösaineistoa (International Federation of Accountants 2020, 353). Olennaisuustaso määritetään tilintarkastussuunnitelmaa laatiessa ja sen määrittelemiseksi tilintarkastaja käyttää ammatillista harkintaa (Tomperi 2018, luku 3).

Näin ollen ammatillinen harkinta ja kyky ajatella riskilähtöisesti ovat nähdäkseni erittäin tärkeitä taitoja, joita tilintarkastajalta vaaditaan. Näissä on myös omalta osaltani paljon kehitettävää. Olen oman työni kohdalla nähnyt haastavaksi olennaisuustason määrittelyyn liittyvät seikat, sillä uran alkuvaiheessa olevalla avustavalla tilintarkastajalla ei välttämättä kykene ottamaan kaikkia seikkoja huomioon olennaisuustasoa määrittellessä. Vaikka tähän saakin apua aina vastuulliselta tilintarkastajalta, on tulevaisuuden kannalta tärkeä ymmärtää syvällisesti, mitkä kaikki seikat on otettava huomioon olennaisuutta määriteltäessä. Haastavaa on myös olennaisuuden abstrakti luonne. Mikä on yhden mielestä olennaista, ei toisen mielestä olekaan. Haastetta olennaisuuteen tuo se, että vaikka olennaisuustaso määritellään usein rahamääräiseksi, voi (International Federation of Accountants 2020, 354) mukaan olennaista joskus olla tilintarkastajan mielestä sellainenkin virheellisyys tai puute, joka alittaa määrittelyn olennaisuustason.

Tätä varten haluan löytää konkreettisia työkaluja ajatella riskilähtöisesti. Teoriaan pohjautuvaa mallia, jota hyödyntämällä voisin saada eväitä olennaisuuden määrittelyyn. Tilintarkastusprosessi on luokiteltu usein suunnitteluun, toteutukseen ja päättämiseen liittyviin vaiheisiin ja näistä suunnittelu- vaihe on käytännössä riskien arviointia. Suunnitteluvaiheeseen ennen olennaisuuden määrittelyä liittyy mm. asiakkaan liiketoiminnan ja toimintaympäristön hahmottamista sekä asiakkaan liiketoimintariskien arviointia. (Halonen & Steiner 2010, 54-55.) Asiakastuntemuksen ja riskien on siis oltavana lähtökohta olennaisuuden määrittelylle. Oman kokemukseni mukaan tarkastuksessa käytettävä olennaisuustaso on usein sitä alempi, mitä enemmän riskejä liittyy asiakkaan kontrolliympäristöön tai liiketoimintaan yleensä.

Nähdäkseni riskejä pitää tilintarkastuksessa osata arvioida myös eräkohtaisesti. Tomperin ym. (2018, luku 3) mukaan yksityiskohtaisella aineistotarkastuksella tarkastusevidenssiä saadaan ole-

massaolosta, oikeuksista ja velvoitteista, tapahtumisesta, täydellisyydestä, arvostamisesta, oikeellisuudesta sekä esittämisestä. Voisin omassa työssäni hyödyntää tätä käänteisesti riskien arvioimisessa.

Olemassaololla tarkoitetaan sitä, että kirjanpidon tapahtumat ovat todellisia (Tomperi 2018 ym, luku 3). Riskiajattelun näkökulmasta voitaisiin esimerkiksi kysyä, onko olemassa riski, ettei jokin kirjanpidonerä ole oikeasti olemassa. Mieleeni tulee ensimmäiseksi vaihto-omaisuus. Onko tavara-varasto olemassa? Tähän tietysti tulisi suunnitella tarkastustoimenpide riskin minimoimiseksi, kuten tilintarkastajan käynti tavaravarastossa. Arvostamisella tarkoitetaan taseeseen arvostettujen varojen ja velkojen arvostuksen asianmukaisuutta (Tomperi ym. 2018, luku 3). Riskiarvioinnissa työssäni voisin pohtia, liittyykö johonkin kirjanpidon erään merkittäviä arvostusriskejä.

Kaiken kaikkiaan seurantaviikko oli mielenkiintoinen ja mielestäni onnistuin tavoitteessani kehittää ymmärrystäni tilintarkastusprosessista käytännössä sekä riskilähtöisestä ajattelusta. Teorian avulla onnistuin löytämään konkreettisia keinoja riskiajatteluun tilintarkastuksen suunnittelussa sekä apukysymyksiä, joita voin itseltäni kysyä suunnitteluvaiheessa.

3.3 Seurantaviikko 3

Kolmannen ja neljännen seurantaviikon teemana on tilinpäätöksen laadinnassa huomioonotettava lainsäädäntö, asetukset ja ohjeistukset. Viikon teemana on erityisesti suomalainen lainsäädäntö ja erään tilintarkastuksen yhteydessä esiin tulleet IFRS-tilinpäätösstandardit. Yleisenä tavoitteena kolmannelle seurantaviikolle on ensisijaisesti selvittää itselleni kaikki lait ja asetukset, jotka liittyvät yhteisöjen tilinpäätösten laadintaan. Näiden lakien yksityiskohtaiseen sisältöön syvennytään tarkemmin neljännellä seurantaviikolla.

Maanantaipäivä alkoi uuden tilintarkastuksen parissa. Kohteena oli suomalainen IT-alan osakeyhtiö, sekä tähän kuuluvat tytäryhtiöt. Tällä kertaa menimme tarkastustiimin kanssa fyysisesti asiakkaan luokse. Olimme kyseisen asiakkaan luona käyneet syksyllä aikaisemmin tekemässä kauden aikaista tarkastusta, jossa olimme kartoittaneet asiakkaan kontrolliympäristöä. Työnjaossa minun osakseni allokoitiin henkilöstökulujen ja muistiotositteiden tarkastus. Maanantai -päivä kuluikin henkilöstökulujen tarkastustoimenpiteiden suorittamisessa. Alkaneelle tilintarkastukselle oli varattuna koko viikko aikaa. Maanantaina sain kuitenkin viestiä eräältä toiselta tarkastustiimiltä, jossa olin jäsenenä. Minua pyydettiin täsmäyttämään kiireisellä aikataululla juuri valmistuneen IFRS tilinpäätösasiakirjan luvut liitetietolaskelmiin.

Tiistai ja keskiviikkopäivä menivät IFRS tilinpäätösasiakirjaa läpikäydessä. Vaikka tarkastustehtävä oli sinänsä yksinkertaista lukujen täsmäytystä, meni siihen kuitenkin valtavasti aikaa. Lukuja täsmäyttäessä mieleeni nousi kysymyksiä erityisesti IFRS-tilinpäätösstandardien ja suomalaisten tilinpäätösstandardien eroista. Otin tavoitteekseni selvittää itselleni näiden keskeisimmät erot seurantaviikon loppuun mennessä, sillä itselleni IFRS-tilinpäätösstandardit eivät ole vahvinta osaamisaluetta.

Torstai-päivänä pääsin jälleen jatkamaan maanantaina alkanutta tilintarkastusta IT-yhtiössä. Torstaina ja perjantaina teinkin näihin yhtiöihin liittyvät tarkastustoimet loppuun. Viikon teeman osalta otin tavoitteeksi ymmärtää, tulevien kahden viikon aikana, minkälaisia asioita osakeyhtiölain näkökulmasta tulisi ottaa huomioon tilinpäätöksen laadinnassa.

3.3.1 Viikkoanalyysi 3

Viikon teemana on ollut lainsäädännön ja asetusten vaatimukset tilinpäätöksen laadinnasta. Tarkoituksena on katsoa asiaa erityisesti asiakkaiden näkökulmasta. Ydinkysymys on siinä, kuinka tilinpäätös laaditaan siten, että se noudattaa suomessa voimassa olevaa lainsäädäntöä, asetuksia ja muita ohjeistuksia. Nämä ovat luonnollisesti asioita, joista omassa työssäni tulisi olla vahva osaaminen. Koenkin, että osaamiseni on näiden suhteen jo tietyllä tapaa varsin laajaa. Monet lainsäädännössä olevat seikat ovat ennestään tuttua asiaa ja toistuu jatkuvasti tarkastustoimenpiteissä. Mielestäni minulle olisi kuitenkin hyödyllistä jäsenellä jo hankittua tietoa itselleni selkeämpään muotoon. Tällöin itse asiantuntijatyössä jo opitut asiat palautuisivat tehokkaammin ja nopeammin mieleen. Tavoitteenani on tiivistää itselleni aiheen teoria ja peilata esiin tulleita asioita jo osaamiini asioihin.

Suomessa keskeisin oikeuslähde on laki, jonka säätämisestä eduskunta huolehtii. Lakia täydentävät asetukset, sekä erinäiset alempitasoisten viranomaisten antamat päätökset. (Kyläkallio 2022, luku 1.) Yhteisöjen kirjanpitoon ja tilinpäätöksen laadintaan liittyvä tärkein lainsäädäntö on varmastikin kirjanpitolaki. Kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 1 § mukaan kirjanpitovelvollisia ovat muiden muassa avoin yhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, yhdistys, säätiö ja muu yksityisoikeudellinen oikeushenkilö. Näin ollen osakeyhtiölaki, osuuskuntalaki, asunto-osakeyhtiölaki, säätiölaki ja yhdistyslaki ovat myös tärkeitä yhteisöjen tilinpäätöksen näkökulmasta.

Asetuksista keskeisimpiä taitavat olla kirjanpitoasetus ja valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (PMA). Viimeisenä oleellisena lienee KILA:n lausun-

not. KILA, eli kirjanpitolautakunta on taho, joka julkaisee hakemuserusteisesti ohjeita sekä lausuntoja liittyen kirjanpitolain soveltamiseen (Kirjanpitolautakunta 2023). KILA:n ohjeistusten tuntemus ovat myös tilintarkastustyössä erittäin hyödyllistä.

Seurantaviikon aikana uutena asiana tulivat IFRS-standardit, joista olen aiemmin lukenut vain hyvin pintapuolisesti. IFRS standardit ovat International Accounting Standards Boardin laatimat ja julkaisemat maailmanlaajuisesti hyväksytyt tilinpäätösstandardit, joiden tarkoituksena on lisätä taloudellisen informaation vertailukelpoisuutta ja läpinäkyvyyttä (International Accounting Standards Board 2022, 5). Sen perusteella, mitä olen aikaisemmin IFRS-tilinpäätösstandardeista lukenut, tiedostan, ettei niiden syvällinen ymmärtäminen ole realistista yhden viikon aikana.

Tilintarkastusyhteisössä, jossa työskentelen, löytyy paljon erityisasiantuntijoita, jotka tuntevat IFRS-standardit erinomaisesti. Aihealue on siis varsin laaja ja vaatii paljon aikaa sekä perehtymistä. Oman työni kannalta ei tässä vaiheessa ole tarpeen osata kansainvälistä tilinpäätösstandardistoa perusteellisen hyvin, mutta mielestäni on kuitenkin mielekästä ymmärtää IFRS-standardeista edes yleisellä tasolla. Tietää, mitä ne sisältävät ja miten ne eroavat suomalaisista tilinpäätösstandardeista.

IFRS-tilinpäätös on laadittava julkisesti noteeratuissa yhtiöissä, kun niiden osakkeista taikka velkakirjoista käydään julkisesti kauppaa. IFRS-tilinpäätös tehdään tavallisesti konsernitilinpäätöksestä. (Azets 2023.) Myös tarkastusviikon aikana läpikäymäni IFRS tilinpäätös oli laadittu konsernitilinpäätöksestä. Itselleni ensimmäinen silmiin pistävä ero suomalaisten tilinpäätösstandardien ja kansainvälisten tilinpäätösstandardien välillä oli raportin pituudessa. IFRS-tilinpäätös oli moninkertaisesti laajempi liitetietojen osalta, kuin tilinpäätökset, joita tavallisesti luen.

Muita suomalaisten tilinpäätösstandardien ja IFRS-standardien eroja ovat esimerkiksi yrityshankintojen, rahoitusjärjestelyiden transaktiokulujen sekä vuokrasopimusten käsittely kirjanpidossa. Yrityshankinnoista kirjataan suomalaisten standardien mukaan liikearvon poistoa, kun taas IFRS:n mukaan liikearvo laskee tarvittaessa vain arvonalennuskirjauksin. Rahoitusjärjestelyiden transaktiot kirjataan suomalaisten standardien mukaan kuluksi tuloslaskelmaan tai taseelle jaksotettavaksi laina-ajalla tulokseen. (Azets 2023.)

Omassa työssäni olen toistuvasti törmännyt käsitteeseen IFRS-16. Tämä on usein ollut kokeneempien tilintarkastajien erityisen huomion ja keskustelun kohteena. Itselleni käsite on hieman epäselvä. Kyseessä on kansainvälinen tilinpäätösstandardi IFRS 16, joka koskee periaatteita, joiden mukaan vuokrasopimukset kirjataan, arvostetaan ja esitetään tilinpäätöksessä (International Accounting Standards Board 2022, 780) Suomalaisen kirjanpitokäytännön mukaan vuokrasopimuksia ei aktivoida taseeseen vaan vuokratulot vähennetään tilikauden kuluna tuloslaskelmassa, kun taas

IFRS-standardien mukaan vuokrasopimukset aktivoidaan taseeseen käyttöoikeus -omaisuuseräksi. Tälle kirjataan vastaava velkaerä vuokrasopimuksen voimassaoloajalle. (Alma Talent 2023.)

Kolmannen seurantaviikon päätteeksi voin todeta, että itselleni on hahmottunut lähtökohtaisesti keskeisimmät lait ja muut säännökset, jotka määrittelevät tilinpäätöksen laadintaa. Odotetusti aiheessa ei vielä päästy kovin syvälle, mutta nähdäkseni viikon tavoitteet kuitenkin täyttyivät. IFRS-standardien osalta sain selville muutamia tärkeitä eroja suomalaisen kirjanpitosäädöksiin nähden ja mielestäni tämän syvemmälle aiheessa ei nykyisen työnkuvan näkökulmasta tarvitse mennä.

3.4 Seurantaviikko 4

Neljännän seurantaviikon teemana jatkuu edelleen kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadintaan liittyvä säännöstö. Kolmannen viikon aikana itselleni hahmottui useita eri lakeja ja asetuksia, jotka sääntelevät yhteisöjen toimintaa. Mielestäni näistä oman työni kannalta tärkeimmät ovat kirjanpito- ja osakeyhtiölaki-, kirjanpitoasetus, sekä PMA-asetus. Asetin neljännän seurantaviikon yleiseksi tavoitteeksi hakea vastauksia tarkastustyössä esiin tuleviin kysymyksiin vastauksia edellä mainituista laeista ja asetuksista.

Maanantai päivänä jatkui edellisviikolla alkanut IT-alan yrityskokonaisuuden tilintarkastus. Tarkastuksen työnjakoon tehtiin muutoksia, jotta kaikki tarvittavat tarkastustoimet saadaan tehtyä ajoissa. Itselleni allokoitiin omaan pääoman tarkastukseen liittyviä tarkastustoimenpiteitä. Itselleni ei palautunut heti täysin mieleen, mitä lainsäädäntö ja asetukset säätelevät oman pääomaan liittyen, joten päätin tarkastusviikon päätteeksi selvittää itselleni tähän liittyvän lainsäädännön. Tiistai-päivänä viimeistelin minun tehtäväksi annetut tarkastustoimenpiteet.

Loppuviikosta alkoi uusi tilintarkastus. Tarkastusta oli määrä tehdä keskiviikosta perjantaihin. Kohteenä oli tälläkin kertaa IT-alan yhtiökokonaisuus. Tehtäväkseni allokoitiin yhtiöiden käyttöomaisuuden tarkastus. Konkreettinen työtehtäväni oli täsmäyttää yhtiöiden käyttöomaisuusrekisteri taseelle sekä tarkastaa olennaiset lisäykset ja vähennykset. Lisäksi tehtäväni oli selvittää poistojen asianmukaisuus. Asetin tavoitteekseni selvittää itselleni näihin liittyvä teoriapohja viikon päätteeksi.

3.4.1 Viikkoanalyysi 4

Neljännän aikana tavoitteena oli syventää ymmärrystä kirjanpidon ja tilinpäätökseen liittyvästä lainsäädännöstä ja asetuksista. Näin järkeväksi, että keskityn työssä esiin tuleviin tilanteisiin ja aihealueisiin, joissa huomaan osaamiseni olevan vielä epävarmaa. Seurantaviikolla tarkastustyössä eteen nousi kysymyksiä ennen kaikkea siitä, minkälaista säännöstöä löytyy käyttöomaisuuteen, omaan pääomaan sekä poistoihin liittyen. Tavoitteenani on pohtia, minkälaisia tarkastustoimia näiden säännösten pohjalta tulisi tehdä. Näin sivuan jo tulevien seurantaviikkojen teemoja, joissa keskityn enemmän tilintarkastajalle ja tilintarkastukselle asetettuihin vaatimuksiin ja säännöksiin.

Omalla pääomalla tarkoitetaan pääomaa, joka muodostuu yhtiössä siihen sijoitetusta pääomasta sekä toiminnan tuottamasta tulo- ja tappiosta (Suomi 2023). Omaan pääomaan liittyviä työssäni esiin tulleita tarkastustoimenpiteitä ovat esimerkiksi osakepääoman täsmäytys kaupparekisterin tietoihin. Toinen jokaisessa tilintarkastuksessa tehtävä toimenpide on oman pääoman jatkuvuuden tarkastus. Tarkastustoimenpiteen tarkoituksena on varmistaa, että edeltävän tilikauden tulos (tai tappio) on asianmukaisesti siirtynyt tarkastettavan tilikauden taseen oman pääoman edeltävien tilikausien voittoon (tai tappioon).

Omaa pääomaan liittyvää lainsäädäntöä tutkiessani havaitsin, että tähän liittyvät mielestäni keskeisimmät asiat löytyvät osakeyhtiölaista. Osakeyhtiölain (624/2006) 8 luvun 1 § mukaan omaan pääomaan jakautuu vapaaseen ja sidottuun omaan pääomaan, johon lukeutuvat osakepääoma, arvonnkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto ja uudelleenarvostusrahasto. Pohdin, että tarkastustyössä olennaista olisi varmistaa ainakin, että jako vapaaseen ja sidottuun omaan pääomaan on kirjanpidossa käsitelty oikein. Itselläni huomio siirtyi erityisesti tilintarkastuksen näkökulmasta siihen, miten yhtiö jakaa varojaan osakkeenomistajille. Osakeyhtiölain (624/2006) 13 luvun 1 § mukaan yhtiön varoja voidaan jakaa osakkeenomistajille osinkona ja varojen jakona vapaasta omasta pääomasta. Näin ollen tilintarkastajan tulisi siis tarkastustoimissaan varmistaa, ettei yhtiön varoja ole jaettu lainvastaisesti. Osakeyhtiölain (624/2006) 13 luvun 2 § mukaan yhtiön varoja ei saa jakaa, mikäli tiedetään (tai tulisi tietää), että yhtiö on maksukyvytön joko ennestään tai varojen jaosta johtuen. Maksukyvyyn arviointi siis voisi olla yksi tarkastustoimenpide, mikäli yhtiön varoja on päätetty jakaa.

Osakeyhtiölain (624/2006) 20 luvun 23 § mukaan yhtiön hallituksen on tehtävä rekisteri-ilmoitus, mikäli havaitsee oman pääoman olevan negatiivinen. Tarkastustoimenpiteissä olennaista olisikin näin ollen varmistaa, että lain vaatima rekisteri-ilmoitus on tehty. Ja jotta voidaan ylipäätään todeta oman pääoman olevan negatiivinen, tulisi oman pääoman riittävyyden siis olla loogisesti myös tarkastustoimenpide.

Tarkastusviikon aikana yhdeksi aihealueeksi nousi myös yhtiön käyttöomaisuus. Käyttöomaisuus kuuluu taseella pysyviin vastaaviin, jotka ovat kirjanpitolain (1336/1997) 4 luvun 3§ mukaan taseen eriä, joiden on tarkoitus tuottaa tuloa useana tilikautena. Vaihto-omaisuus puolestaan koostuu sellaisenaan, jalostettuna luovutettavaksi tarkoitetuista hyödykkeistä (KPL1336/1997, 4 luku § 4). Lainsäädännön perusteella itselleni nousee ajatus, että tilintarkastuksessa huomio olisi kiinnitettävä ensinnäkin siihen, onko lisäykset käyttöomaisuuteen aktivointikelpoisia. Toinen, mikä itselläni nousee mieleen, on se, että onko tilikauden aikana tehdyt lisäykset todella käyttöomaisuutta, eikä esimerkiksi vaihto-omaisuutta.

Kirjanpitolain (1336/1997) 5 luvun 5 § ensimmäisen momentin mukaan useana tilikautena tuloa tuottavien aineellisten hyödykkeiden hankintameno poistetaan suunnitelman mukaan kuluna kullakin tilikaudella vaikutusaikanaan. Tarkastuksen kannalta olennaisinta lienee olisi varmistua siitä, että poistot on kirjattu suunnitelman mukaan ja poistot on kirjattu kirjanpidossa oikein. Seurantaviikolla tarkastettavalla yhtiöllä oli käyttöomaisuudessaan vain koneita ja laitteita, sekä niihin tehtyjä lisäyksiä ja poistoja. Käyttöomaisuuden, johon koneet ja laitteetkin lukeutuvat, verovuoden maksimipoisto on 25 prosenttia menojäännöksestä (Laki elinkeinotulon verottamisesta, 3 luku, 30 §). Poistoja tarkastaessa yleisenä tarkastustoimenpiteenä onkin varmistaa, että vastaavatko poistot verottajan ohjeistuksia ja elinkeinoverolain maksimipoistoa. Itselleni ei ole tarkastuksissa tullut vielä vastaan tilannetta, jossa tehdyt poistot ylittäisivät maksimipoiston.

Neljännestä seurantaviikosta jäi käteen parempi käsitys siitä, miksi joitakin tarkastustoimenpiteitä tehdään. Itselleni on tietenkin ollut aikaisemminkin selvää, että jokainen tarkastustoimenpide pohjautuu lakiin ja asetuksiin. Kuitenkin käytännön tarkastustyössä on suhteellisen helppo tehdä yksinkertaisempia tarkastustoimia kokeneempien kollegoiden ohjeistuksella vaikkei jokaisen toimenpiteen taustoja vielä ymmärtäisikään täysin. Kiireisimpinä aikoina töissä ei yksinkertaisesti ole aikaa syventyä lakeihin ja muihin asetuksiin. Siksi seurantaviikko onkin ollut kaiken kaikkiaan hyödyllinen. Toisaalta omaa työtä voisin jatkossa kehittää siten, että tekisin itselleni listan asioista, jotka tuntuvat haastavalta. Voisin varata kalenterista esimerkiksi yhden tunnin viikossa aikaa, jolloin perehdyn yhteen listassa olevaan aihealueeseen. Näin osaaminen kehittyisi tasaisesti ajansaatossa.

3.5 Seurantaviikko 5

Viidennen ja kuudennen seurantaviikon teemana jatkuu edelleen lait ja säännöt. Tällä kertaa tavoitteena on siirtyä tilinpäätäjän näkökulmasta tilintarkastajan näkökulmaan. Tavoitteena on ennen kaikkea tutkia työviikon aikana vastaan tulleita ongelmia ja kysymyksiä tilintarkastajille ja tilintarkastukselle asetettujen lainsäädännön ja muiden ohjeistusten näkökulmasta. Kun edeltävinä

viikkoina on pohdittu, mitä lait sanovat yhtiön kirjanpidon järjestämisestä tai tilinpäätöksen laatimisesta, on tulevana viikkoina fokus siinä, mitä tilintarkastajan on velvollisuus tehdä. Päätin jakaa teeman vielä kahteen erilaiseen lähestymistapaan. Viidennellä viikolla keskityn selvittämään itselleni, mitä tilintarkastajalta vaaditaan säännösten näkökulmasta ja pohdin, kuinka nämä asiat toteutuvat nykyisessä työssäni. Tavoitteena on löytää keinoja kehittyä näissä asioissa. Kuudennella viikolla lähestyn asiaa itse käytännön tilintarkastustyön näkökulmasta ja keskityn siihen, mitä ja miten pitää tarkastaa.

Viidennellä seurantaviikolla minulla oli tarkoitus olla eräs IFRS-tilinpäätöstarkastus, joka päätyikin olemaan jo pari viikkoa aikaisemmin. Näin ollen kalenteristani vapautui tilaa hoitaa edellisviikoilta jääneitä rästitöitä. En kuitenkaan arvioinut, että minulla menisi rästitöihin koko viikkoa aikaa vaan sainkin hoidettavaksi erään pienen koulutuspalveluita tarjoavan yhtiön. Suunnittelin viikkoni niin, että maanantaina ja tiistaina tarkastan tätä pientä yhtiötä. Ja loppuviikosta hoidan muita rästiin jääneitä tehtäviä.

Viikon keskeisimmäksi ja ainoaksi kysymykseksi nousi koulutusalan yhtiössä vastaan tulleet taseeseen aktivoidut kehittämismenot, joiden summa oli huomattava. Niiden osuus taseen loppusummasta oli yli 50 prosenttia. Tunnistin tasetta analysoidessani tämän erän heti sellaiseksi, johon minun olisi kiinnitettävä erityistä huomiota tarkastuksessa ja päätin pohtia kehittämismenojen tarkastukseen liittyviä seikkoja viikkoanalyysissä.

Keskiviikosta perjantaihin tehtäväni oli täyttää tilintarkastuksessa käytössämme olevaan järjestelmään erinäisiä pakollisia tietoja tarkastuksiin ja tarkastettaviin yrityksiin liittyen. Itselleni on käytännön tilintarkastuksen työstä tullut jo entuudestaan selväksi, että tilintarkastusta ohjaavaa säännöstöä on todella paljon. Erinäiset pakolliset dokumentoinnit vievät tilintarkastustehtävissä valtavan paljon aikaa. Jatkuvana haasteena työssä on muistaa nämä kaikki pakolliset tehtävät, joiden tekemiseksi on onneksi kuitenkin käytössä paljon erilaisia muistilistoja. Tyypillisesti vasta muistilistoja läpikäydessä muistaa, että jokin toimenpide on vielä tekemättä. Tämä on yleensä sekoittaa aikatauluja, kun aikaa täytyykin yllättäen varata tällaisen pakollisen toimenpiteen tekemiseksi. Otin tavoitteekseni jollain tavalla löytää keinoja pakollisten dokumentointien tekemisen helpottamiseksi.

3.5.1 Viikkoanalyysi 5

Seurantaviikon aikana ongelmakohtia löytyi kehittämismenojen tarkastamiseen sekä pakollisten dokumentointien tekemiseen liittyen. Koska viikon teemana oli tilintarkastajalta vaadittavat asiat erilaisissa säännöstoissa, haluan pohtia esiin tulleita ongelmia niiden näkökulmasta. Viikon aikana vastaan tulleet kehittämismenot alkoivat kiinnostamaan itseäni siitä syystä, etten ole sellaisia vielä

aikaisemmin tarkastanut. Ennako-odotukseni niiden tarkastamisen suhteen oli, että niiden varmentaminen on haastavaa.

Ennako-odotukseni osoittautui oikeaksi. Kirjanpitolain (1336/1997) 5 luvun 8 § 2. momentin mukaan kehittämismenoja ovat sellaiset menot, joiden arvioidaan tuottavan tuloa tulevina tilikausina ja ne on poistettava niiden vaikutusaikana, kuitenkin enintään kymmenessä vuodessa jos vaikutusaikaa ei voida luotettavasti arvioida. Kehittämismenojen aktivointiin liittyvä harkinnanvaraisuus on se, mikä tekee niiden tarkastuksesta mielestäni paitsi mielenkiintoista mutta myös vaikeaa. Koulutusalan kirjanpitoa tarkastaessani havaitsin aktivointikirjausten takana olevan tosittien sisältävän erittelyn aktivoitavista kehittämismenoista. Tämä käynnisti itselläni tarkemman pohdinnan erityisesti tilintarkastajan näkökulmasta. Itseäni mietitytti, miten voin varmistua siitä, että kehittämismenot ovat todellisia ja kuinka voidaan varmistua siitä, ettei aktivoidut kehittämismenot ole esimerkiksi tutkimismenoja, jotka kirjanpitolain (1336/1997) 5 luvun 8 § 1. momentin mukaan tulee kirjata kuluiksi. Asia mietitytti myös erityisesti väärinkäytösriskien näkökulmasta. Tarkastamani yhtiö oli juuri aloittanut toimintansa. Tällaisessa tapauksessa yhtiön johto voisi olla motivoitunut aktivoimaan kulujaan perusteetta taseeseen, kun yhtiön tulorahoitus ei vielä tuota juurikaan tulosta. Jos ajatellaan, että yhtiössä kirjataan tarkoituksella aktivointikelvottomia kuluja taseeseen, kantaa siitä lopulta yhtiön toimitusjohtaja vastuun, sillä osakeyhtiölain (624/2006) 6 luvun 17 § mukaan toimitusjohtaja vastaa siitä, että yhtiön kirjanpito noudattaa lainsäädäntöä. Itseäni mietityttää seurantaviikon teeman mukaisesti se, mitä tilintarkastajalta vaaditaan yleisesti sekä nimenomaan kehittämismenojen tarkastuksen suhteen ja minkälainen vastuu tilintarkastajalla on.

Tilintarkastajan työssä noudatettavat peruseriaatteet voidaan jakaa viiteen pääluokkaan. Nämä pääluokat ovat rehellisyys, objektiivisuus, ammatillinen osaaminen ja sen ylläpito, luottamuksellisuus sekä ammattimainen käyttäytyminen. Tilintarkastajan on siis käytännössä oltava rehellinen ja objektiivinen siten, ettei anna ennako-odotusten, eturistiriitojen tai muiden intressien vaikuttaa omaan harkintakykyyn tai johtopäätöksiin. Tilintarkastajan on myös kehitettävä jatkuvasti osaamistaan, noudattaa voimassa olevaa lainsäädäntöä ja suojella haltuunsa saamien tietojen luottamuksellisuutta eikä käyttää näitä tietoja omaksi hyödyksi. (International Federation of Accountants 2022, 18.)

Viikon aikana oivalsin erityisesti kehittämismenojen osalta, miten oma ammatillinen ajattelu on kehittynyt paitsi viime viikkojen, myös ensimmäisen vuoden aikana tilintarkastuksen parissa. Erityisesti kyky ajatella vaikkapa joidenkin tilieriin liittyviä riskejä on parantunut. Kun omaa osaamista peilataan edellä mainittuihin tilintarkastajan työhön liittyviin peruseriaatteisiin, huomaan esimerkiksi objektiivisuuden osalta, että se tulee itselläni nykyään hyvin luonnostaan. Objektiivisuuden säilyttäminen on aikaisemmin vaatinut tietoista ajattelua. Varsinkin aloittaessa työt tilintarkastuksen

parissa paine tilintarkastusasiakkaiden suunnalta ja toisinaan asiakkaiden kanssa eriävät mielipiteet vaikkapa jonkin tilinpäätöserän käsittelyyn liittyen voi aiheuttaa omissa johtopäätöksissä epävarmuutta, kun kokemusta ei vielä ole ehtinyt kertymään. Näissä tilanteissa on aikaisemmin saanut usein tukeutua kokeneempiin kollegoihin. Kokemuksen ja samalla myös tilintarkastajalta vaadittavan ammatillisen osaamisen kehittymisen myötä olen kyennyt jo monien asioiden osalta käyttämään itsenäisesti omaa harkintakykyä ja tuen tarve on vähentynyt.

Tomperin ym. (2018, luku 6) mukaan tilintarkastajan tulisi kehittämismenojen osalta varmistua kahdesta asiasta. Ensinnäkin siitä, että kehittämismenojen aktivoinnille on olemassa edellytykset sekä toiseksi siitä, että kehittämismenojen yhtiön varojenjako tuomat rajoitukset on ymmärretty ja huomioitu. Osakeyhtiölain (624/2006) 13 luvun 4 § mukaan vapaata omaa pääomaa voidaan jakaa, kun siitä on ensin vähennetty taseelle merkityt kehittämismenot.

Kun ajatellaan aikaisemmin pohtimaani kysymystä siitä, minkälainen on tilintarkastajan vastuu vaikkapa juuri kehittämismenojen tarkastuksen osalta, niin voidaan tulla siihen johtopäätökseen, että tilintarkastaja on suorittanut tarvittavat tarkastustoimet, kun tarkastettavan yhtiön kanssa on käyty läpi kehittämismenojen aktivointiperusteet, kirjausten ja poistojen asianmukaisuus on varmistettu sekä yhtiön varojenjako on osakeyhtiölain mukaista. Koska tilintarkastajan velvollisuus on Patentti ja rekisterihallituksen (2020) mukaan saavuttaa kohtuullinen varmuus olennaisen virheellisyyden puuttumisesta tilinpäätöksestä, riittäisi siis tilintarkastuksessa näin se, että väärinkäytökseen ja inhimilliseen virheellisyyteen liittyvät riskit on tunnistettu ja arvioitu.

Näkemykseni mukaan, kun kaikki edellä mainitut toimenpiteet on tehty, ei tilintarkastaja pitäisi joutua vastuuseen, mikäli kehittämismenojen aktivointi myöhemmin paljastuisikin lainvastaiseksi. Olennaista tässä lienee se, että tarkastettava tällaisessa tilanteessa yhtiö olisi tahallisesti toiminut vilpillisesti ja johtanut tilintarkastajaa harhaan. Eri asia voisi olla, jos aktivointiperusteet olisi käyty läpi tilintarkastajan kanssa ja tilintarkastajan olisi pitänyt oman ammatillisen osaamisen puolesta tietää, ettei aktivointiedellytykset täyty.

Tilintarkastajan vastuu voidaan jakaa rikos- vahingonkorvaus- ja kurinpidolliseen vastuuseen. Vahingonkorvausvastuu on olemassa silloin, kun on tapahtunut konkreettinen rahallisesti mitattavissa oleva vahinko, jonka tilintarkastaja on laiminlyönnillä taikka teollaan aiheuttanut. Syy-seurausyh-teys on todennettavissa eikä vahinko ole tapahtunut kauan sitten. (Horsmanheimo & Steiner 2017, 500, 501.) Edellä mainittu tilanne, jossa tilintarkastaja ei olisi asiakkaan haastattelun perusteella tunnistanut kehittämismenojen ilmiselvää aktivointikelvottomuutta voisi mahdollisesti olla tällainen teko.

Seurantaviikon toinen teema liittyi pakollisten dokumentointien helpottamiseen. Tilintarkastusyhteisössämme pakollisiksi määritettyjen dokumenttien, ammattikielellä työpapereiden tekemisen haasteena on se, että tilintarkastusta ohjaavaan säännöstöön tulee jatkuvasti uudistuksia ja uudistusten myötä pakollisten täytettävien työpapereidenkin määrä kasvaa vuosittain. Tämä tuo tarkastusten suunnitteluun vaikeuksia, sillä niihin kuluva aika ei pystytä aina arvioimaan. Miettiessäni, mikä voisi olla itselleni sopiva toimintatapa, joka helpottaisi pakollisten työpapereiden täyttämistä, tulee mieleen ensimmäisenä se, että aloittaisi tarkastukset pakollisiin työpapereihin liittyvien muistilistojen läpikäynnillä. Sitten täyttäisi nämä listalla olevat pakolliset työpaperit. Näin vaikeimmat ja ajankäytön näkökulmasta hankalimmat tehtävät tulee tehtyä heti ensimmäiseksi. Aikaisemmin pakolliset työpaperit on tullut täytettyä vasta tarkastuksen lopuksi. Kun hankalat, itselle uudet työpaperit on täytetty aluksi, jää jäljelle tutummat ja rutiininomaisemmat dokumentoinnit, joihin kuluva aika on huomattavasti helpompi arvioida. En kuitenkaan usko, että tähän liittyviä haasteita pystyy millään toimenpiteillä täysin poistamaan. Osa pakollisista työpapereista on sellaisia, että ne pystytään täyttämään ilman viestintää tarkastettavan asiakkaan kanssa. Toiset toimenpiteet vaativat taas keskustelua asiakkaan kanssa, mikä usein tapahtuu sähköpostin välityksellä. Tällöin aika, joka tarkastukseen menee, riippuu paljon tarkastettavasta yhteisöstä, sekä sen omasta vastausaikataulusta.

Kaiken kaikkiaan viides seurantaviikko on ollut opettavainen ennen kaikkea kehitysmenojen tarkastuksen suhteen. Toisinaan tarkastuksissa tulee vastaan tilierä, joiden tarkastaminen on tuntunut epävarmalta. Oli palkitsevaa löytää vastauksia siihen, kuinka vaikkapa juuri kehitysmenoja pitäisi tarkastaa ja uskonkin tulevaisuudessa olevani niitä tarkastaessa itsevarmempi. Oivalsin myös, miten tilintarkastajalta vaadittavat ominaisuudet tai periaatteet toteutuvat jo hyvin omassa työssäni vaikkakin edelleen on vielä kehitettävää erityisesti ammatillisen osaamisen suhteen.

3.6 Seurantaviikko 6

Kuudennen seurantaviikon teemana on tilintarkastajan pakolliset tarkastustoimet lakien, sääntöjen ja standardien näkökulmasta. Itseäni oli jäänyt pohdittamaan menneillä tarkastusviikoilla esiin tulleet työssäni toistuvat pakolliset tarkastustoimenpiteet. Asetin viikon tavoitteeksi pohtia erityisesti tekemiäni tarkastukseen liittyviä tehtäviäni siitä näkökulmasta, mihin tilintarkastukseen liittyvään säännöstöön ne pohjautuvat.

Maanantaina alkoi uusi tilintarkastus, jolle oli varattu aikaa kaksi päivää. Tarkastettavana yhtiönä oli tällä kertaa sairaalatarvikkeita valmistava ja myyvä yhtiö. Itseni lisäksi tarkastukseen osallistui

toinen vanhempi kollega. Vanhempi kollega oli suunnitellut työnjaon, jonka mukaan omaksi tarkastusalueiksi oli määritelty myyntien ja ostojen, sekä lähipiiritoimien tarkastus. Maanantaina keskityin tarkastustoimissa ostoihin. Tarkemmat tarkastustoimenpiteet, jotka minulle oli osoitettu ostoihin, olivat ostoreskontran täsmäytys taseelle, oston katkon asianmukaisuuden tarkastus sekä siirtohinnoittelu ja konserniyhtiön sisäisten ostolaskujen läpikäynti. Muut tarkastustoimet olivat ennestään tuttuja, lukuun ottamatta siirtohinnoittelua. Päätin selventää asiaa itselleni seurantaviikon loppuun mennessä.

Tiistapäivän varasin itselleni saman tarkastusasiakkaan myyntitoimenpiteiden sekä lähipiiritapah- tumien tarkastukseen. Työnjakoon oli laitettu työtehtäviksi myyntireskontran täsmäytys taseelle sekä myyntisaatavien ikäjakauman tarkastus. Lisäksi tehtävänäni oli varmistaa myynnin katkon asianmukaisuus, sekä myyntisaamisiin saadut suoritukset. Myös nämä toimenpiteet olivat itselleni tuttuja entuudestaan. Ainoastaan päivän aikana vastaan tullut lähipiiritoimien tarkastus alkoi kiin- nostamaan enemmän säännöstöjen näkökulmasta siitä huolimatta, että olen suorittanut näihin liit- tyviä tarkastustoimenpiteitä aikaisemminkin. Otin tavoitteekseni selventää itselleni myös lähipiiritoi- mien tarkastusta tilintarkastajan näkökulmasta.

Maanantaille ja tiistaille suunniteltu tarkastus jäi kesken, sillä siihen liittyen tarvittiin lisämateriaalia, jota ei ehditty saamaan tarkastukselle varatun ajan puitteissa. Näin ollen keskiviikkona aloitin uutta tarkastusta, jolle oli varattu loppuviikko. Tarkastettavana kohteena oli kolmen yhteisön koko- naisuus, joista yksi oli säätiö, toinen yhdistys ja kolmas osakeyhtiö. Näiden yhteisöjen toiminta liittyi vahvasti toisiinsa. Kyseessä oli tilintarkastusasiakas, jonka tarkastukseen olin osallistunut vuotta aiemmin. Omana tehtävänäni oli tehdä työnjako tarkastukselle. Minun lisäksi siihen osallistui päävas- tuullinen tilintarkastaja ja toinen tilintarkastuksen avustaja. Työnjaossa omaksi työtehtäväkseni muodostui kokonaisuuteen liittyvän yhdistyksen tarkastus. Toinen tilintarkastuksen avustaja tar- kasti osakeyhtiötä. Säätiö puolestaan päätettiin tarkastaa puoliksi. Keskiviikko ja torstai kului siis yhdistyksen tarkastuksen parissa. Perjantaina puolestaan keskityin toisen tilintarkastuksen avusta- jan kanssa säätiön tarkastamiseen. Sen tiimoilta mieleeni tuli eräs ISA pykälä, joka on paljon pyöri- nyt töissä mukana tiimikaverien keskusteluissa. Kyseessä on uudistettu ISA 315 standardi, joka on tuonut mukanaan monia pakollisia tarkastustoimenpiteitä jokaiseen tehtävään tarkastukseen. Koska tehtävänäni oli täyttää näitä ISA 315 standardiin liittyviä työpapereita, kävin aiheesta hieman keskustelua tarkastusvastuullisen kanssa, sillä työpapereiden täyttö on tuottanut itselleni vaikeuk- sia koko kevään ajan. Ongelmia muodostui siis myös tämän yhteisökokonaisuuden kanssa. Päätin seurantaviikon päätteeksi hankkia itselleni selvän yleiskäsityksen siitä, mistä kyseissä ISA standar- dissa on kyse, jotta osaisin aiheeseen liittyvät työtehtävät paremmin ja ymmärtäisin myös, miksi niitä tehdään.

3.6.1 Viikkoanalyysi 6

Viikko oli kaiken kaikkiaan melko kiireinen. Sen aikana tärkeimmiksi selvitettäviksi aihealueiksi nousivat siirtohinnoittelu, lähipiiritoimien tarkastus, sekä yhdistysten ja säätiöiden tarkastus tilintarkastajan vaatimusten näkökulmasta. Haluan siis tietää, mitkä ovat tilintarkastajalta vaadittavia pakollisia tarkastustoimenpiteitä liittyen näihin aihealueisiin. Työssäni käytössä olevissa muistilistoissa hyvä puoli on se, että jokaiseen niissä listattuun tarkastustoimenpiteeseen on kirjattu se ISA standardi, mihin kyseinen toimenpide liittyy.

Työssä käytössämme olevista muistilistoista ei löytynyt suoraa ISA standardia, joka liittyisi siirtohinnoitteluun. Siirtohinnoittelulla tarkoitetaan pääsääntöisesti kahden toisilleen läheisten yhtiöiden, esimerkiksi konserniyhtiöiden välisten transaktioiden hinnoittelua, joka ottaa huomioon verotuksen näkökohdat (Raunio & Karjalainen 2018, luku 1.1). Siirtohinnoittelun olen kuullut olevan varsin monimutkainen asia, mutta siihen liittyy muutamia keskeisiä periaatteita. Konserniyhtiöiden välisten transaktioiden hinnoittelun on oltava markkinaehtoista ja hinnoitteluehdot tulisi määräytyä samoin kuin kahden riippumattoman yhtiön välillä (Vero 2023).

Tilintarkastuksen näkökulmasta mieleeni tulee siirtohinnoittelua ajatellessa näkökulma oikeasta ja riittävästä kuvasta. Jos ajatellaan, että konserniyhtiöllä on paljon sisäisiä transaktioita ja niiden hinnoittelu ei olisikaan markkinaehtoista, vaan esimerkiksi ostot olisivatkin hinnoiteltu markkinan muihin riippumattomiin toimijoihin nähden huomattavasti alhaisemmin perusteetta, voisi yhtiön tilinpäätöksessä olevat ostot olla suuruudeltaan huomattavasti pienempiä, kuin mitä ne olisivat olleet, jos ne olisi tehty riippumattoman tahon kanssa. Tämä voisi antaa yhtiön taloudellisesta asemasta virheellisen kuvan. Tietenkin tällä olisi myös verotuksessa vaikutuksia. Tämä selittää sen, miksi siirtohinnoittelua ylipäätään olisi syytä tarkastaa.

Toinen tarkastuksessa vastaan tullut pohdinnan aihe oli lähipiiritoimien tarkastus. Kirjanpitoasetuksen (1339/1997) 2 luvun 7 b § mukaan olennaisista lähipiiriliiketoimista on oltava tietoja yhtiön tilinpäätöksen liitetiedoissa ja tietojen laajuusvaatimukset riippuvat siitä, ovatko nämä liiketoimet tehty tavanomaisin markkinaehdoin vai ei. Näin ollen voidaan siis ajatella, että lähipiirin tarkastus on tärkeä osa tilintarkastajan työtä. Näin siitä syystä, että jotta olisi mahdollista ottaa kantaa siihen, että ovatko olennaisista lähipiiritoimet listattuna tilinpäätöksen liitetietoihin, tulee tilintarkastajan olla selvittänyt mitä liiketoimia yhtiöllä on lähipiirin kanssa.

Työssäni käytössä olevassa muistilistassa löytyy lähipiiritarkastukseen liittyvä ISA standardi. Kyseinen standardi on ISA 550. ISA 550 standardi velvoittaa tilintarkastajan tunnistamaan ja arvioimaan olennaisen virheen riskit, jotka liittyisivät siihen, ettei tarkastettava yhteisö käsittele lähipiirisuhte-

siin liittyviä seikkoja käytössä olevan tilinpäätösnormiston mukaisesti ja vastattava näihin tunnistetuihin riskeihin asianmukaisin tarkastustoimin (International Federation of Accountants 2020, 584). Käytännön tilintarkastustyössä tämä voisi tarkoittaa sitä, että käydään keskustelua asiakasorganisaation kanssa siitä, onko lähipiiritapahtumat ensinnäkin tunnistettu ja miten niitä käsitellään. Yleinen tarkastustoimi, mitä omassa työssäni suoritan, on lähipiiriyhtiöiden kanssa tehdyt myynti- ja ostotapahtumien tarkastus sekä näiden tahojen välisten sopimusten läpikäynti. Arvelin jo ennestään, että lähipiiritapahtumien läpikäynti on jossakin säännöstössä säännelty pakolliseksi toimenpiteeksi, mutta nyt on hyödyllistä tietää, että pakollisuus tulee muun muassa ISA standardien kautta.

Toinen tarkastusviikolla ja oikeastaan koko kevään tarkastuksissa vastaan tullut ISA standardi on uudistettu ISA 315 standardi. ISA 315 standardi on tullut sovellettavaksi 15.12.2021 jälkeen alka viin tilikausiin ja se sisältää termejä, kuten ominaisriskitekijät ja relevantit kannanotot. Standardin mukaan tarkastustoimenpiteitä tulisi suorittaa vain relevantteihin kannanottoihin (Suomen tilintarkastajat 2022). Kun kyseinen standardi on tullut sovellettavaksi vuoden 2021 lopusta alkaen, selittää se miksi se on tänä keväänä ollut niin paljon keskustelua herättänyt aihe työpaikallani. Pakolliset työpaperit, joiden kanssa olen erityisesti pähkäillyt, ovat liittyneet erityisesti juuri eri tilinpäätös-erien ominaisriskitekijöihin ja relevanttien kannanottojen tunnistamiseen.

Aihe on itselleni haastava, sillä se muuttaa totuttua lähestymistapaa tarkastuksiin liittyen. Monesti tarkastuksissa haasteena on juuri niiden toimenpiteiden tunnistaminen, jotka tulisi tehdä. Tämä liittyy lähinnä pienempiin tarkastusasiakkaisiin, sillä suurimmissa toimeksiantoissa tarkastuksen suunnittelu on paljon laajempaa ja yksityiskohtaisempaa. Helposti pienempien yhteisöjen tarkastuksia lähtee tekemään niin, että tekee kaikki mahdolliset toimenpiteet vanhasta totutusta rutiinista, kun uusi lähestymistapa näyttäisi olevan se, että suunnitellaan tarkastustoimenpiteet juuri havaittuihin riskeihin ja näin tulee tarkastaneeksi oikeasti olennaiset asiat. Sinänsä lähestymistapa ei ole uusi, vaan on alan teorian mukainen muutenkin. Kuitenkin käytännön työssä ei ole aina ollut mahdollisuutta perehtyä yhtiön toimintaan tai tilinpäätöseriin liittyviin riskeihin niin yksityiskohtaisesti, vaan keskitytään kokemuksen kautta havaittuihin yleisiin riskitekijöihin, mitkä liittyvät joko tietyn asiakaan aikaisempiin käytäntöihin tai toimialaan yleisesti ja sitten on tehty valtava määrä tarkastustoimenpiteitä vain siksi, että niin on aina tehty. Esimerkkinä voisi mainita vaikkapa myynnin (tai tuottojen) katkon tarkastus yhdistyksessä, jonka ainut tulonlähde ovat jäsenmaksut, joihin liittyvät laskut lähetetään vaikkapa joka vuoden helmikuussa. Minkälainen riski olisi siis olemassa, että jäsenmaksut olisi kirjautuneet väärälle tilikaudelle, jos yhdistyksen tilikausi päättyy joulukuun lopussa? Yhdistyksissä kiinnittäisin itse enemmän huomiota jäsenmaksuihin saatuihin suorituksiin. Ominaisriskeihin ja relevanttien kannanottojen tunnistaminen näyttäisi siis olevan varsin tärkeä pakollinen toimenpide, joka ohjaa tarkastusta oikeaan suuntaan.

Kuudes seurantaviikko antoi paljon tietopohjaa asioille, joihin törmään omassa työssäni jatkuvasti. Koska aihetta tuli tutkittua erityisesti ISA standardien kautta, ei kyseisen standardioppaan lukeminen tunnu enää niin pelottavalta. Aikaisemmin kyseinen opas on tuntunut jotenkin vaikeasti lähestyttävältä korkealentoiselta valtavan kokoiselta sääntöluettelolta. Olen ajatellut, että ymmärrän paremmin asioita, kun ne on selittänyt kokeneempi työkaveri. Nyt sainkin ilokseni todeta, että standardeihin perehtyminen onkin valtavan hyödyllistä, sillä niissä on hyviä ohjeita, jotka auttavat myös käytännön tilintarkastustyössä.

Arvelen myös, että erityisesti seurantaviikot 1 ja 2, jolloin on tullut avattua itselleni enemmän tilintarkastustyöhön liittyvää riskiajattelua, auttaa myös tilintarkastukseen liittyvien standardien ymmärtämistä ja tulkitsemista, mikä on positiivista sekin. Näin voidaan siis todeta, että kuudes seurantaviikko oli itselleni myös opettavainen ja voin jatkossa työssäni hakea rohkeammin tietoa liittyen eri tarkastustoimenpiteisiin.

3.7 Seurantaviikko 7

Seitsemännelle ja kahdeksannelle seurantaviikolle teemana on eri tilinpäätöserien tarkastaminen. Aihetta on sivuttu seurantajaksolla useina aikaisempina viikkoina esiin tulleiden eri erien tarkastukseen liittyvien ongelmakohtien kautta. Seitsemännän seurantaviikon yleisenä tavoitteena on pureutua tarkemmin aiheeseen käytännön tasolla. Pääkysymys siirtyy lain ja säännösten yleisistä vaatimuksista siihen, minkälaista käytännön tarkastusmetodologiaa ja lähestymistapaa kannattaisi käyttää, jotta tarkastuksen tavoitteet tulee saavutettua. Teeman käsittelyyn on varattu kaksi seurantaviikkoa. Päätin jakaa aihealueen kahteen osaan, jossa seitsemännellä tarkastusviikolla keskityn taseen ja tuloslaskelman erien oikeellisuuden varmistamiseen liittyviin seikkoihin ja kahdeksannella viikolla siirryn tilinpäätösasiakirjan tarkastuksen teemoihin, sillä kyseisellä viikolla työtehtäviini tulee sisältymään paljon tilinpäätösten läpikäyntejä. Seitsemännän seurantaviikon oletuksena pidin sitä, että seurantaviikon aikana tehtävät tilintarkastukset sekä tarkastustoimenpiteet on jo suunniteltu sekä kirjattu työnjakoon. Asetin tavoitteeksi ymmärtää, mitkä ovat esiin tulevien taseen ja tuloslaskelman eriin liittyvät tarkastustavoitteet ja kuinka näihin tavoitteisiin päästään.

Maanantaina itselläni alkoi jälleen erään IT-alalla projekteja tekevän yhtiön tarkastus. Kyseessä oli konserniyhtiö, josta meillä tarkastettavana oli kaksi yhtiötä. Yhtiöiden tarkastamiseen oli varattu koko viikko aikaa. Tarkastus oli tarkoitus tehdä kahdestaan minun ja toisen henkilön voimin. Tarkastustiimin toinen jäsen oli tehnyt tilintarkastukseen odotetusti työnjaon, jossa omat työtehtäväni liittyivät ostojen, rahojen ja pankkisaamisten, konsernin sisäisten erien, lähipiirin sekä muistiotosit-

teiden tarkastukseen. Maanantaipäivä kului aikaisempiin tarkastuksiin liittyvien rästitöiden sekä uuden tarkastettavan yhtiön aloituspalaverin, sekä rahojen ja pankkisaamisten tarkastustoimenpiteiden kanssa. Rahat- ja pankkisaamisten tarkastus on hyvin suoraviivaista, lähinnä täsmäytystä, eikä niihin liittyen tullut itselläni vastaan mitään erityisiä ongelmatilanteita.

Tiistaipäivän olin varannut ostojen tarkastusta varten. Konkreettisia tarkastustoimenpiteitä olivat ostoreskontran täsmäytys taseelle, tilikauden katkon tarkastus ostojen osalta sekä ostovelkojen ikäjakauman läpikäynti. Lisäksi päivään sisältyi aikaisemmista tarkastuksista jääneitä juoksevia työtehtäviä. Tehtäviini kuului esimerkiksi vahvistaa eräälle tarkastusvastuulliselle, että tarkastettavan yhtiön hallituksen allekirjoituksin toimitettu tilinpäätösasiakirja on sama, kuin se, jonka olemme tarkastaneet. Päivän osalta ei ilmennyt mitään erityistä, mihin kokisin tarkastusviikon lopussa perehtyä tarkemmin. Ostojen tarkastus on itselleni todella yleinen tarkastustoimenpide, eikä sen suhteen ole juurikaan epäselvyyksiä.

Jatkoin keskiviikkona vielä yhtiön ostoihin liittyviä tarkastustoimenpiteitä. Keskiviikkona olin suunnitellut tekeväni lähipiirin ja yhtiön sisäisten erien tarkastusta. Pääsin kuitenkin aloittamaan tarkastustoimenpiteitä vasta iltapäivällä ja päätin jatkaa niitä torstaina. Konkreettiset työtehtäväni olivat yhtiön sisäisten erien täsmäytys vastapuolen taseelle sekä lähipiirin tarkastuksen osalta tehtäväni oli selvittää, onko yhtiöllä liiketoimintaa lähipiiriin kuuluvien yhtiöiden kanssa, sekä käydä läpi niihin liittyviä sopimuksia sekä osto- ja myyntilaskuja. Jo kauden aikana tekemämme tarkastuksen perusteella olimme havainneet, että yhtiöllä on lähipiiritapahtumia. Sisäisten erien tarkastuksessa itselleni heräsi ihmetyksiä, sillä lähes kaikki yhtiön sisäiset ostovelat ja myyntisaamiset olivat erääntyneitä. Asetin seurantaviikon tavoitteeksi tutkia hieman tarkemmin sisäisten erien tarkastusta ja kuinka sitä tulisi lähestyä.

Torstaiapäivänä sain tehtyä suurimman osan itselleni työnjaossa annetuista tehtävistä. Tarkastettavan yhtiön kanssa aikataulut eivät kuitenkaan osuneet täysin kohdilleen, sillä varsinaista tilinpäätösasiakirjaa ei ollut vielä toimitettu meille. Näin ollen tarkastus jäi vielä kesken. Suunnittelin kalenteriini, että tarkastaisin tilinpäätösasiakirjan tulevan kahden viikon aikana, sillä odotuksena oli, että se toimitettaisiin meille pian. Päivän osalta ei tullut erityisiä ongelmatilanteita.

Perjantapäivänä päätin tehdä rästiin jääneitä työtehtäviä. Työpäivä lähti käyntiin osastomme yhteisellä tiimipalaverilla, jossa kävimme läpi ajankohtaisia asioita. Joidenkin lähiviikkojen aikana olleiden tilintarkastusten osalta oli vielä avoimia asioita, joten päätin käyttää perjantapäivän niiden edistämiseen. Lähettelin muistutussähköposteja asiakkaille liittyen materiaalitoimituksiin ja muihin avoimiin kysymyksiin. Havaitimme että kuudennella viikolla tarkastamani säätiö ei ollut vielä toimittanut meille luonnosta toimintakertomuksesta. Pyysimme ja saimme tarkastustiimin kanssa tämän tarkastettavaksi perjantain aikana. Päätin ottaa sen itselleni läpikäytäväksi. Sain dokumentin

katsottua perjantain aikana. Myöskään tämän päivän osalta ei ilmennyt viikkoanalyysissä lisäpohdintaa vaativia ongelmia.

3.7.1 Viikkoanalyysi 7

Seurantaviikon aikana esiin tuli varsin vähäinen määrä viikon teeman kannalta oleellisia pulmia. Viikon aikana suurin ihmetystä aiheuttanut seikka liittyi tilintarkastuksen kohteena olevaan osakeyhtiöön, jolla oli paljon sisäisiä ostovelkoja ja myyntisaamisia, joista iso osa vaikutti yhtiön kirjanpitojärjestelmän mukaan olevan reilusti erääntyneitä. Toisaalta viikkoon sisältyi myös ostojen tarkastukseen liittyviä toimenpiteitä, jotka olen tunnistanut olevan omassa työssäni varsin rutiininomaisia tehtäviä. Vaikka itse viikon aikana eteeni ei tullut erityisiä ongelmakohtia ostoihin liittyen, näen järkeväksi testata omaa osaamistani kyseisen tilinpäätöserän näkökulmasta.

Vaikka viikon aikana tehdyt tilintarkastustoimenpiteet olivat etukäteen suunniteltu ja itselleni osoitettu, haluan pohtia tarkastusta siitä näkökulmasta, ettei sen suunnitteluun liittyviä toimenpiteitä olisi sikaan vielä tehty. Haluan lähestyä aihetta ikään kuin olisin itse suunnittelemassa kyseistä tilintarkastusta. Näin koen, että pääsisin helpoiten seurantaviikon tavoitteeseen, jossa tarkoitus oli ymmärtää eri tilinpäätöserien tarkastuksen tavoitteet ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Keskityn tässä vaiheessa vain itselleni työnjaossa osoitettujen erien tarkastuksen lähestymistavan suunnitteluun.

Omassa työssäni vastaan tulevat tarkastuksen lähestymistavat ovat käytännössä joko kontrollin testausta, analyttistä tarkastusta tai aineistotarkastusta. Kun ajatellaan tilinpäätösvaihetta, näistä kolmesta yleisimmin suoritetaan analyttistä tai aineistotarkastusta. Luonnollisesti näistä sopivimman valitseminen on itselleni hieman haastavaa, sillä tilintarkastuksen suunnittelutyöt eivät varsinaisesti kuulu tarkastusyhteisön nuorimpien tekijöiden vastuulle.

Lähdetään liikkeelle ostojen tarkastuksesta. Tilintarkastajan päätös siitä, tehdäänkö analyttistä aineistotarkastusta vai yksittäisten tapahtumien tarkastusta perustuu tämän harkintaan siitä, mitkä toimet ovat tarpeen tilintarkastusriskien alentamiseksi hyväksyttävälle tasolle kannanottotasolla (International Federation of Accountants 2020, 487). Viime seurantaviikolla esiin tuli ISA 315 standardi, mikä esitteli vaatimuksen relevanttien kannanottojen tunnistamisesta.

Mietitään, mitkä olisivat olennaisimmat kannanotot tarkastamassani yhtiössä. Tarkastamassani IT-alan yhtiössä, joka toteuttaa erinäisiä projekteja asiakkailleen on vastikään tapahtunut rakenneuudoksia ja yhtiön liiketoiminnan kehittyminen ja taloudelliset näkymät ovat hieman epävarmoja.

Kun mietitään yhtiötä yleisesti erityisesti ostojen näkökulmasta, voidaan ajatella, että tämän kaltaisessa yhtiössä voisi olla riski siinä, että ostot haluttaisiin esittää alakanttiin. Näin ollen yksi relevantti kannanotto voisi olla ostojen osalta täydellisyys. Yksi ostojen täydellisyyteen liittyvä riski on siis siinä, ettei kaikkia ostoja ole kirjattu. Eli voidaan ajatella, että työnjakoon laitettu ostojen katkon tarkastus vastaisi tähän riskiin. Varmistetaan muun muassa siis, että olennaisen suuruiset tilikauden päättymisen jälkeen saapuneet ostolaskut on kirjattu tai vähintään jaksotettu. Toisaalta myös ostoreskontran täsmäytys vastaa tähän riskiin, kun varmistetaan, että kaikki ostolaskut ovat kirjattu ostovelkoihin.

Suurin osa yhtiön ostoveloista oli konsernin sisäisiä ostovelkoja. Samoin myös myyntisaamisista suurin osa oli yhtiön sisäistä myyntiä. Yhtiöllä on käytäntönä verrata konsernin sisäisesti myyntisaamia ja ostovelkoja keskenään ja näiden erotuksen perusteella joko maksaa konsernin yhtiöille tai vastaanottaa maksu konsernin yhtiöiltä. Ostoreskontrassa ja myyntireskontrassa havaitut merkittävästi erääntyneet ostovelat ja myyntisaamiset viittaisivat siihen, että suoritusten kohdistamisessa on yhtiön käytäntöjen osalta riskejä. Näin voidaan ajatella, että relevantit kannanotot sekä ostovelkojen että myyntisaamisten osalta liittyvät arvostukseen. Tilintarkastuksen näkökulmasta olennaista tämän riskin alentamiseksi hyväksyttävälle tasolle vaikuttaisi olevan se, että varmistetaan siitä, että yhtiön sisäinen seuranta konsernin sisäisten erien suhteen on riittävällä tasolla. Näin siis selittyy myös työnjakoon kirjattu sisäisten erien täsmäytys vastapuolen taseelle.

Olennaista voisi olla myös pohtia, mitä yhtiön sisäiset myyntisaamiset ja ostovelat sisältävät. Tarkastamani yhtiö on palvelua tuottava yhtiö ja sen sisäiset myyntisaamiset liittyvät yhtiön työntekijöiden työpanoksen myyntiin konsernin muiden yhtiöiden projekteille. Vastaavasti yhtiön sisäiset ostot ovat alihankintaa konsernin muilta yhtiöiltä. Näin siis yhtiön laskutettavien projektituntien seuranta tulisi olla riittävällä tasolla. Miettiessäni minkälaisia aineistotarkastustoimenpiteitä voitaisiin suorittaa vaikkapa yhtiön sisäiseen (ja miksei myös ulkoiseen) myyntiin liittyen, voisi yksi keino olla se, että tarkastetaan myyntilaskuja. Selvitetään mihin projektiin ne liittyvät, tarkastetaan projektiseurannan laskelmat ja verrataan laskutettuja tunteja niihin. Kannanottotasolla tämä vastaisi riskiin siitä, että myynti ei olisi kirjattu oikean suuruisena.

Seitsemäs seurantaviikko oli osaamisen kehittymisen suhteen ehkä hieman vähemmän antoisa kuin muut seurantaviikot, sillä eteeni ei tullut mitään suuria ongelmatilanteita työssä. Mielenkiintoista oli kylläkin pohtia tarkemmin itselleni työnjaossa annettuja työtehtäviä ja riskejä, joihin vastaamiseksi ne oli suunniteltu. Pohdinta auttoi ainakin ymmärtämään tarkastettavan yhtiön toimintaa paremmin. Aihe sivusi mielestäni paljon erityisesti seurantaviikon 1 ja 2, jolloin pohdin tilintarkastusriskiä melko yleisellä tasolla. Nyt oli hyödyllistä viedä riskiajattelu käytäntöön ja näin myös testata, miten oma ajattelu on kehittynyt. Koska tilintarkastustoimenpiteiden lähestyminen suunnittelun

näkökulmasta oli ajattelua avartavaa, näkisin että työssäni nuorempien tekijöiden olisi hyvä päästä paremmin osaksi tarkastustoimeksiantojen suunnittelua. Tätä voisinkin aktiivisesti edistämään omassa työyhteisössäni.

3.8 Seurantaviikko 8

Kahdeksannen seurantaviikon teemaksi valitsin tilinpäätösdokumentin tarkastuksen. Näkemykseni mukaan se on paras tapa päättää seurantaviikot, sillä tilintarkastukset päättyvät usein omalta osaltani juuri tähän tarkastustoimenpiteeseen. Työssäni käytössämme on tämän tarkastustoimen tueksi muistilistoja, joten voidaan sanoa, että tarkastustoimenpide on suhteellisen suoraviivainen. Toisinaan vastaan tulee kuitenkin tilanteita, joissa mietitään, tulisiko joku tietty asia olla esitettynä tilinpäätöksen liitetiedoissa oikean ja riittävän kuvan näkökulmasta. Viikon tavoitteena onkin miettiä vastaantulevia ongelmatilanteita tästä näkökulmasta.

Maanantaina alkoi uusi tilintarkastus. Tarkastettavia yhtiöitä oli yhteensä kahdeksan kappaletta, joista yksi oli emoyhtiö. Yhtiöiden tarkastamiseen oli varattu koko viikko aikaa. Tarkastustiimissä oli itseni lisäksi tiiminvetäjä ja eräs vanhempi tilintarkastuksen avustaja. Tiiminvetäjä oli laatinut työnjaon, jonka mukaan minulle osoitettiin tarkastettavaksi yhteensä viisi yhtiötä, sekä joitakin toimenpiteitä emoyhtiön tarkastuksessa. Tarkastettavat yhtiöt olivat päiväkotialan yhtiöitä, samoin kuin eräällä aikaisemmalla seurantaviikolla. Minulle osoitetuista yhtiöistä kaksi oli hieman isompia yhtiöitä, ja loput pienempiä yhtiöitä. Mielenkiintoista tarkastuksesta teki se, että yksi tarkastettavista yhtiöistä oli selvitystilassa. Suunnittelin työtäni siten, että maanantaina tarkastaisin toista näistä kahdesta isommasta yhtiöstä ja tiistaina puolestaan toista. Koska työnjaossa yhtiöt olivat jaettu kokonaisuudessaan tiimin jäsenten kanssa, niin omana tehtävänäni oli tarkastaa jokaisesta minun tarkastettavaksi annetuista yhtiöistä kaikki osa-alueet. Maanantai-päivänä tarkastin siis toisen isomman yhtiön osalta myyntejä, ostoja, henkilöstökuluja, sijoituksia, hallintoa ja lopulta tarkastin tilinpäätöksen sekä tase-erittelyt. Vaikka kyseessä oli isompi yhtiö kuin muut tarkastettavanani olevat yhtiöt, ei kyseinen yhtiö kuitenkaan ollut kooltaan iso. Yhtiö täytti mikroyhtiön tunnuspiirteet. Tämän johdosta yhtiön tilinpäätös oli melko helppo tarkastaa, eikä siihen liittyen noussut mitään ongelmatilanteita.

Tiistapäivänä tarkastin toista näistä isommista yhtiöistä. Päivän ohjelmana oli tarkastaa yhtiöstä kaikki samat osa-alueet kuin maanantai -päivänäkin. Kyseinen yhtiö oli kooltaan pieniyhtiö. Kyseisen yhtiön osalta tilinpäätöstä läpikäydessä havaitsin, ettei yhtiöllä ollut tilinpäätöksessä taseen ulkopuolisissa vastuissa vuokravastuiden lisäksi mainintaa yritysikiinnityksistä. Yhtiötä koskevalta yritysikiinnityssotteelta puolestaan löytyi erään pankin hallussa olevia panttivelkakirjoja. Tätä pohdittiin

yhdessä tarkastustiiminvetäjän kanssa ja päätettiin kysyä asiakkaalta kiinnityksistä. Itse otin tavoitteekseni viikkoanalyysissa perehtyä kiinnitysten sekä muiden vastuiden esittämiseen tilinpäätöksessä, sillä aihe tuntui itselleni hieman vielä epävarmalta.

Keskiviikkona tehtävänäni oli tarkastaa pienempää yhtiötä, joka oli tulevaisuudessa lopettamassa toimintaansa. Yhtiön tuloslaskelman tuotot muodostuivat enää vain vuokratuotoista. Yhtiöllä on ollut hankaluuksia oman pääoman riittävydessä, ja yhtiö olikin saanut konserniin kuuluvalta toiselta yhtiöltä pääomalainaa toiminnan tueksi. Omaa pääomaa pohdinkin jo aikaisemmin neljännellä seurantaviikolla, mutta pääomalainaa ja siihen liittyviä kysymyksiä en ole pohtinut. Ennakkokäsitykseni pääomalainojen suhteen oli se, että niitä pitäisi käsitellä tilinpäätöksessä. Itselleni aihealue oli vielä siinä määrin epäselvä, että päätin vielä tutkia pääomalaina-asiaa seurantaviikon viikkoanalyysissa.

Torstaina päätin tarkastaa kahta muuta pienempää yhtiötä. Näidenkin toiminta oli hyvin pienimuotoista ja siksi niiden tarkastus oli helppo suorittaa nopeasti. Toinen yhtiöistä oli Holding -yhtiö, joten sen toiminta oli hyvin yksinkertaista tarkastaa. Päivän osalta ei tullut vastaan mitään erityisiä kysymyksiä, joihin haluaisin saada vastauksia seurantaviikolla muiden kuin pääomalainojen osalta, joita myös toisella näistä pienemmistä yhtiöistä oli. Viikolle varattuja tarkastuksia en saanut vietyä täysin loppuun, sillä minun tarkastettavista yhtiöistä, sekä myös muista yhtiöistä puuttui vielä muutamia hallituksen pöytäkirjoja.

Perjantai oli pyhäpäivä, jolloin töitä ei ollut eikä näin ollen herännyt erityisiä kysymyksiä tarkastusviikon teemoihin liittyen.

3.8.1 Viikkoanalyysi 8

Kahdeksas seurantaviikko oli melko hektinen. Kiireen tuntu selittyi pitkälti sillä, että viikon tilintarkastukselle oli varattu niin vähän aikaa suhteessa työmäärään. Viikon teemaan liittyen kysymyksiä heräsi pääasiassa vastuiden ja pääomalainojen esittämiseen tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Vastuisiin liittyvät kysymykset heränneet kysymykset liittyivät siihen, tulisiko yrityskiinnitysoitteelta löytämäni pankin hallussa olleet panttivelkakirjat olla käsitelty yhtiön tilinpäätöksen liitetiedoissa. Kirjanpitoasetuksen (1339/1997) 2 luvun 7 § säädetään vakuuksista seuraavasti:

”Kirjanpitovelvollisen antamista panteista ja muista esineoikeudellisista vakuuksista on esitettävä liitetietoina: (30.12.2015/1752)

1) velat, joista kirjanpitovelvollinen on pantannut, kiinnittänyt tai muulla tavalla antanut vakuudeksi omaisuuttaan, eriteltyinä vakuuslajeittain kultakin 1 luvun 6 §:n mukaan taseen vastattavissa esitettävän vieraan pääoman erältä;

2) edellä 1 kohdassa tarkoitettujen vakuuksien yhteenlaskettu arvo mainitun kohdan mukaisesti eriteltynä”

Koska tarkastamani yhtiö noudatti tilinpäätöksen laadinnassa PMA-asetusta, lienee olennaista tarkistaa, ettei kyseinen asetusta sisällä poikkeuksia liittyen annettujen vakuuksien käsittelyyn tilinpäätöksen liitetiedoissa. PMA-asetuksen (1753/2015) 3 luvun 7 § mukaan pieniyhtiön liitetiedoissa tulisi esittää vakuudet ja niiden määrät esinevakuuslajeittain.

Näin ollen sekä Kirjanpito- että PMA-asetus ovat asian suhteen varsin yksiselitteisiä. Vakuudet tulisivat siis olla esitettynä tilinpäätöksen liitetiedoissa. Tarkastustiimin kanssa päädyimme kysymään yrityskiinnityssotteen tiedoista lisää asiakkaalta, sillä emme tieneet mihin pankin hallussa oleva panttivelkakirja liittyy. Havaitimme rekisteriotteelta, että yrityskiinnitykseen liittyvä merkintä on jo melko vanha, minkä johdosta arvelimme tarkastustiimissä, ettei se mahdollisesti olisi enää relevantti. Koska emme tieneet tätä varmasti, päätimme selvittää asiaa lisää.

Toinen kiinnostava kysymys, mikä nousi mieleeni seurantaviikon aikana, liittyi pääomalainoihin. Mietin, tulisiko ne olla esitettynä yhtiön tilinpäätöksen liitetiedoissa ja jos pitää, niin missä määrin. Pääomalainan tunnusmerkkeinä Osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvun 1 § pykälän mukaan voidaan pitää lainaa, jonka pääoman ja koron maksulle ei yhtiö (tai tytäryhtiö) anna vakuutta, joka maksetaan toissijaisesti muihin velkoihin nähden ja vain siltä osin, kun sen ja muiden yhtiön pääomalainojen yhteissumma ylittää viimeksi päättyneen tilikauden tappion määrän. Tällainen pääomalaina kirjataan Kirjanpitolain (1336/1997) 5 luvun 5 c § mukaan pääsääntöisesti yhtiön vieraaseen pääomaan, mutta voidaan myös kirjata omaan pääomaan erilliseksi eräksi, mikäli osakeyhtiö taikka osuuskunta katsoo sen olevan oman pääoman luonteista sillä tavoin kuin IAS-asetuksella hyväksytyt tilinpäätösstandardit edellyttävät.

Tarkastamani yhtiö oli ottanut pääomalainaa konsernin toiselta yhtiöltä. Lainan käyttötarkoitus liittyi oman pääoman riittävyyden turvaamiseen. Tällainen tilanne tekee yhtiön tarkastamisesta mielestäni mielenkiintoista. Osakeyhtiölain (624/2006) 20 luvun 23 § 2. momentin mukaan pääomalaina luetaan omaksi pääomaksi yhtiön omaa pääomaa laskettaessa. Tilintarkastuksen näkökulmasta olennaisinta olisi varmastikin pääomalainojen osalta varmistaa lainasopimukselta, että lainan ehdot täyttävät pääomalainan kriteeristön, sillä jos näin ei olisi, näyttäisi yhtiön oma pääoma hyvin erilaiselta.

Mitä tulee pääomaintojen liitetietovaatimukseen, niin näyttäisi siltä, että laki ja asetukset jättää asian hieman harkinnanvaraiseksi, kun kyseessä on pien- tai mikroyritys. Osakeyhtiölain (624/2006) 8 luvun 5 § mukaan yhtiön toimintakertomuksessa tulisi mainita pääomaintojen pääasialliset lainaehdot sekä korko, jota ei ole kirjattu vielä kuluksi ja että nämä tiedot voidaan ilmoittaa tilinpäätöksen liitetiedoissa toimintakertomuksen sijaan. Näin ollen pykälä ei siis edellytä suoraan, että nämä tiedot tulisi ehdottomasti ilmoittaa liitetiedoissa. Toisaalta PMA-asetuksen (1753/2015) 3 luvun 13 § pykälässä todetaan, että mikäli oikean ja riittävän kuvan antamiseksi tiedon esittäminen on tarpeen, toimintakertomusta vastaavat tiedot tulee antaa yhtiön liitetiedoissa. Pääomaintojen ottaminen yhtiön taloudellisen aseman turvaamiseksi voidaan nähdä myös ns. poikkeuksellisenä eränä, joka PMA-asetuksen (1753/2015) 3 luvun 2 § mukaan on esitettävä liitetietona.

Näin ollen voidaan korkealla varmuudella todeta, että tarkastamani osakeyhtiön tilinpäätöksessä tulisi oikean ja riittävän kuvan antamiseksi olla tiedot otetuista pääomaintoista. Oikean ja riittävän kuvan näkökulmasta riittäviä tietoja voisivat olla paitsi yllä mainitut pääomaintojen pääasialliset lainaehdot ja kuluksi kirjaamaton korko, myös syyt pääomaintojen ottoon voisi olla tarpeen käsitellä tilinpäätöksessä.

Kaiken kaikkiaan kahdeksas seurantaviikko oli hyödyllinen ja avasi ajatteluani yhtiöiden pääomaintoihin ja vastuisiin liittyviä kysymyksiä niin niiden tarkastuksen, kuin myös esittämisen suhteen tilinpäätöksessä. Pienten yritysten tilinpäätösten tarkastus on usein melko helppoa, varsinkin kun sitä varten on mahdollista käyttää aiemmin mainitsemiani muistilistoja. Tilinpäätösten tarkastuksessa liitetiedot ovat usein niitä, joihin haasteet pääasiassa liittyvät. Seurantaviikon teemat liittyen pääomaintoihin ja vastuisiin ovat aihealueita, jotka tulevat jatkuvasti tarkastuksissa vastaan ja siksi olikin tärkeää selvittää itselleni myös se, mitä vaatimuksia lait ja säännökset tarkalleen asettaa liitetiedoille.

4 Pohdinta

Tässä luvussa pohdin oppimistani päiväkirjanmuotoisen raportoinnin aikana. Luku on jaettu opin-
näytetyön teemojen mukaisesti neljään osaan. Näiden lisäksi pohdintaosion lopussa on yhteenveto
-osio, jossa käsittelen oppimaani kokonaisuudessaan.

4.1 Tilintarkastusriski ja -prosessi

Tilintarkastusriski ja -prosessi olivat pääteemana ensimmäisellä ja toisella seurantaviikolla. Näillä
viikoilla käsittelyssä olivat kysymykset siitä, mitä tarkoitetaan tilintarkastusriskillä ja minkälaisista
osa-alueista se koostuu. Toinen keskeinen kysymys, joka nousi esiin näinä seurantaviikkoina, oli
se, mikä on olennaista.

Lähtötilanteen analyysissa toin esille sitä, kuinka tilintarkastuksien riskien ja suunnittelu eivät olleet
itselleni vahvoja osa-alueita, sillä nuoremmat tilintarkastuksen avustajat eivät useinkaan ole mu-
kana suunnittelemassa tilintarkastuksia. Omassa käytännön työssäni erityisesti kuluneiden seuran-
taviikkojen aikana havaitsin, että nimenomaan riskiajattelu on se avain, jolla kaikki tilintarkastuksen
tärkeimmät ongelmat alkavat avautumaan. Oivalsin, että tilintarkastuksen suunnittelua täytyy osata
jollakin tasolla myös tiimin nuorimmatkin jäsenet. Tämä osalta myös siksi, että suunnittelua on teh-
tävä myös tarkastuksen edetessä, koska kaikkia tarkastuksen aikana esiin tulevia asioita ei pystytä
ennakoimaan.

Aikaisemmin työssäni tuntui, että punainen lanka oli välillä hakusessa. Riskikäsitteet olivat toisaalta
teoriassa tuttuja, mutta niiden vieminen osaksi käytännön tarkastustyötä tuntui hankalalta. Mieles-
täni oli hyvä valinta ottaa käsittelyyn tilintarkastusriski ja olennaisuus heti seurantajaksojen alkuun,
koska teema auttoi myös muiden viikkojen aihealueiden pohdinnassa. Omaan tarkastustyöhön mu-
kaan jäi ajattelumalli, missä pyrin tarkastuksissa ja erityisesti niiden suunnittelussa ongelmatilan-
teita kohdatessani aina miettimään, mitä riskejä johonkin tiettyyn seikkaan liittyy. Koska riskejä löy-
tää aina, kun niitä lähtee etsimään, täytyy myös olennaisuuden periaate osata huomioida. On siis
kysyttävä itseltään myös, onko havaittu riski olennainen vai ei.

4.2 Säännöstö tilinpäätäjän näkökulmasta

Kolmannen ja neljännen seurantaviikkojen teemat liittyivät kirjanpitoon ja tilinpäätöksen laadintaan
liittyvien lainsäädäntöjen ja asetusten pohdintaan. Näiden seurantaviikkojen aikana, sekä oikeas-
taan myös muilla viikoilla kävin läpi monia lakeja, asetuksia sekä muita ohjeistuksia, jotka ohjaavat

eri yhteisöjen toimintaa. Viikot vahvistivat ajatustani siitä, että työssäni tarvitaan valtavasti sekä lainsäädännön osaamista, että soveltamistaitoa. Erityisesti soveltamistaito on sellainen, jonka uskoisin kehittyvän vain ajan kanssa. Koen, että seurantaviikkoina kykyäni soveltaa ja hyödyntää lainsäädäntöä parani.

Aihealue kytkeytyy mielestäni vahvasti jo aikaisempaan teemaan tilintarkastusriskeistä, sillä jotta voisin omassa työssäni tehokkaasti havaita vaikkapa jonkin tilinpäätöserän riskejä virheellisyydestä, on tiedettävä, kuinka kyseistä erää käsitellään oikein sekä kirjanpidossa, että tilinpäätöksessä. Näin siis ajantasaisen lainsäädännön hallinta on avainasemassa tarkastustyössä.

Tärkeimmät oivallukset seurantaviikkojen osalta liittyi siihen, että työssäni olisi syytä varata aikaa lainsäädäntöjen kertaamiseen myös kiireisinä aikoina. Pääsääntöisesti vuoden sykli on sellainen, että loppukeväästä sekä kesän aikana töissä järjestetään erinäisiä koulutuksia, joissa käsitellään ajankohtaisia asioita liittyen eri säännösten muutoksiin. Monet asiat ehtivät kuitenkin helposti unohtua, mikäli niitä ei tietoisesti kerta. Neljännellä viikolla heräsikin ajatus siitä, että varaisin tunnin viikosta aikaa uuden oppimiseen. Tämä on osin toteutunut jo seurantaviikkojen aikana opinnäytetyön tekemisen parissa ja olen kokenut, että siitä on ollut hyötyä töissä.

4.3 Säännöstö tilintarkastuksen näkökulmasta

Tilintarkastukseen liittyvä lainsäädäntö, asetukset ja muut ohjeistukset olivat viidennen ja kuudennen seurantaviikkojen teemoja. Viikkojen aikana töissä tuli vastaan kysymyksiä siitä, kuinka esimerkiksi kehittämismenoja tai lähipiiritoimia tulisi tarkastaa ja minkälainen on tilintarkastajan vastuu. Erityinen huomio oli myös tilintarkastusta olennaisesti ohjaavissa ISA-standardeissa, joita paljon näkyy työssäni erinäisissä muistilistoissa.

Lähtötilanteeni tilintarkastusta ohjaavan säännösten suhteen oli se, että itselleni tilintarkastuslaki oli entuudestaan tuttu. Puolestaan kansainväliset tilintarkastusstandardit tuntuivat hieman etäisiltä. Muistilistoja seuraamalla kaikki standardeihin sidotut pakolliset tarkastustoimet on tullut aikaisemmin tehtyä, mutta niiden varsinainen suorittaminen on mielestäni ollut välillä vaikeaa ja aikaa vievää. Niiden suorittamiseen liittyvät haasteet tulikin esiin viidennellä seurantaviikolla.

Itselleni konkreettisia toimintatapoja, mitkä jäivät käteen viidenneltä ja kuudennelta seurantaviikolta oli se, että vastaan tulevia ongelmiin tuli etsittyä vastauksia enemmän tilintarkastusta ohjaavia kansainvälisistä tilintarkastusstandardeista.

4.4 Tilinpäätöserien ja tilinpäätöksen tarkastus

Viimeisellä kahdella seurantaviikolla teemana oli erilaisten tilinpäätöserien tarkastukseen liittyvät kysymykset. Opinnäytetyön suunnittelun kannalta teeman valinta tuntui jälkikäteen ajateltuna huonolta ajatukselta. Tämä johtuu siitä, että monet tilinpäätöserät sekä niihin liittyvät ongelmatilanteet tulivat jo käsiteltyä muiden seurantaviikkojen aikana. Näin ollen viimeisille viikoille ei oikein jäänyt erityistä perehtymistä vaativia aihealueita. Toisaalta tämä voi olla myös hyvä asia, sillä sen voisi nähdä myös merkinä siitä, että oma osaaminen kehittynyt seurantaviikkojen aikana.

Tuurillakin on osansa siinä, minkälaisia kysymyksiä itsellä herää seurantaviikon aikana, sillä kaikki riippuu aina siitä, minkälainen tarkastettava yhteisö on kyseessä. Itselleni osui seurantaviikkojen aikana paljon keskenään samantyyllisiä yhtiöitä. Esimerkiksi IT alan yhtiöitä oli tarkastettavanani monia ja kyseisen alan yhtiöissä havaintojeni mukaan toistuu paljon samat teemat ja näin ollen myös samat ongelmakohdat.

Käytännön tarkastustyöhön viimeiset seurantaviikot eivät mielestäni tuoneet hirveästi mitään uutta näkökulmaa. Hyödylliseksi sanoisin ehkä kahdeksannella viikolla käsittelemäni vastuiden ja pääomalainojen tarkastukseen liittyvät pohdinnat, sillä aiheeseen perehtyminen mielestäni ehkä tehostaa tulevia tilinpäätösten tarkastuksia.

4.5 Yhteenveto

Kun lähdin suunnittelemaan opinnäytetyötä, halusin koota viikoittaiset teemat myötäillen tilintarkastusprosessia. Olin tietoinen suunnitteluvaiheessa, että opinnäytetyön aihetta olisi hyvä rajata.

Tässä suhteessa ehkä hieman epäonnistuin, sillä olen sitä mieltä, että opinnäytetyön teemoja oli hieman liikaa. Tämä näkyi paikoin siinä, että yksittäisiin teemoihin ei ehtinyt seurantaviikoilla perehtyä hirveän syvällisesti. Toisaalta taas joihinkin aiheisiin tuli perehdyttyä vielä uudestaan sellaisillakin seurantaviikoilla, joissa varsinainen teema oli tarkoitus olla jo toinen. Tällaista tapahtui erityisesti säännöstöihin liittyen. Tämä johtuneee siitä, että juuri lait, asetukset, sekä muut ohjeet ovat kaikkien tilintarkastukseen liittyvien toimien taustalla, eikä niitä voi erottaa erilliseksi.

Päiväkirjaraportoinnin edetessä kuitenkin yksi keskeinen oivallus liittyi lakiin ja asetuksiin. Sisäistin, että alaan liittyvää säännöstöä on niin paljon, että ei ole realistista odottaa osaavansa kaikkea perinpohjaisesti. Kun mietin sitä, kuinka tuottaisin parhaiten arvoa yhtiölle, jossa työskentelen, nousi mieleen se, että erikoistuisin tulevaisuudessa johonkin tiettyyn tarkastukseen liittyvään aihealueeseen tai johonkin tiettyyn toimialaan. Näkemykseni mukaan asiantuntijaorganisaatiossa olisi

järkevämpää olla valtava joukko eri osa-alueiden erityisosaajia, kuin valtava määrä henkilöitä, jotka osaavat kaikenlaista pintapuolisesti, mutta ei mitään syvällisesti.

Asiantuntijanorganisaatioissa, jossa on paljon erikoisasiantuntijoita, korostuu siis kokonaisvaltaisen teorian ymmärtämisen sijaan kommunikaatiotaidot

Näen itseni tulevaisuudessa työskentelevän yhä yhtiössä, jossa nyt työskentelen. Tavoitteenani on suorittaa HT-tutkinto lähivuosina. Tätä tavoitetta ajatellen päiväkirjamuotoinen opinnäytetyön tekeminen on ollut mielestäni hyödyllistä, sillä tutkinnon suoritusvaatimukset jo edellyttävät alan sääntöjen syvällistä ymmärrystä ja soveltamistaitoa. HT-tutkinnon myötä oma työnkuva siirtyisi varmasti paljon enemmän tilintarkastuksien suunnitteluun, sekä nuorempien työntekijöiden opastukseen.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen on kokonaisuudessaan tukenut ammatillista kehittymistäni kohti tulevaisuuden uraa tilintarkastajana erityisesti riskiajattelun näkökulmasta. Kun mietitään taas itselleni asettamaani tavoitetta lainsäädännön ja asetusten syvällisestä ymmärtämisestä, koen ettei tätä tavoitetta saavutettu. Ymmärrys kyllä lisääntyi merkittävästi, mutten kuvailisi sitä missään nimessä syvälliseksi.

Koska oivalsin opinnäytetyöprosessin aikana, että kommunikaatiotaidot ovat äärimmäisen tärkeitä alalla menestymisen näkökulmasta, niin sanoisin että niiden osalta voisin vielä kehittyä. Ajanhahlinta työssäni on välillä todella vaikeaa ja sen näkökulmasta paljon tehokkaampaa olisi hyödyntää yhtiön sisältä löytyvää osaamista tilanteissa, joissa jokin asia tuntuu epävarmalta, kuin lähteä itse selvittämään asiaa perinpohjaisesti.

Jos pohditaan tämän opinnäytetyön merkityksellisyyttä ja hyötyä toimialani näkökulmasta, sanoisin, että se hyödyttäisi sellaista henkilöä, joka kiinnostunut tulevaisuudessa työskentelemään tilintarkastuksen parissa. Tämän opinnäytetyön avulla tällainen henkilö saisi käsityksen, millaista avustavan tilintarkastajan työ käytännössä on.

Lähteet

Alma Talent. 2023. Verkkoartikkeli. Miten IFRS 16 muuttaa yrityksen tunnuslukuja vuonna 2019. Luettavissa: <https://www.almatalent.fi/blogi/miten-ifrs-16-muuttaa-yrityksen-tunnuslukuja-vuonna-2019/> Luettu 5.3.2023

Azets. 2023. Verkkoartikkeli. Siirtyminen IFRS raportointiin – milloin ja miten. Luettavissa <https://www.azets.fi/blogi/siirtyminen-ifrs-raportointiin-milloin-ja-miten/> Luettu 5.3.2023

Halonen, K. & Steiner, M. 2010. Tilintarkastusprosessi käytännössä. Talentum Media. Helsinki. E-kirja. Luettu: 19.2.2023.

Horsmanheimo, P. & Steiner, M. 2017. Tilintarkastus: Asiakkaan opas. 5. uudistettu painos. Alma. Helsinki. E-kirja. Luettu: 23.3.2023

International Accounting Standards Board. 2022. IFRS-standardit. St-Akatemia. Helsinki

International Federation of Accountants, julkaisija, Suomen tilintarkastajat, kääntäjä. 2020. Kansainväliset tilintarkastusalan standardit: Kansainväliset laadunvalvontaa, tilintarkastusta, yleisluontoista tarkastusta, muita varmennuspalveluja ja liitännäispalveluja koskevat standardit ja muut ohjeet OSA I. ST-Akatemia. Helsinki. Luettavissa: https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2020-IAASB-Handbook_Volume-1_Finnish_Secure_0.pdf Luettu: 2.3.2023

International Federation of Accountants. 2022. Handbook of the international code of ethics for professional accountants – including international independence standards. IFAC. New York. e-kirja. Luettavissa: https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2022-IESBA-Handbook_ENG_Web_Secure.pdf Luettu 23.3.2023

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1336

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336

Kirjanpitolautakunta. 2023. Verkkosivu. Luettavissa: <https://kirjanpitolautakunta.fi/kirjanpitolautakunta> Luettu 5.3.2023

Kyläkallio, K. 2022. Yritysjuridiikka. Edita. Helsinki. E-kirja. Luettu 5.3.2023

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360

Opintokeskus Sivis. Mitä yhdistystoiminta on? Luettavissa: <https://www.ok-sivis.fi/media/ryhdista-yhdistysta/treffii1.pdf> Luettu 19.2.2023

Osaakeyhtiölaki 21.7.2006/624

Patentti- ja rekisteröintihallitus. 2022 Väärinkäyttöihin liittyvät tilintarkastajan velvollisuudet. Verkkosivu. Luettavissa: https://www.prh.fi/fi/tilintarkastusvalvonta/tilintarkastusvalvonta/laaduntarkastuksen_vuosiraportit/laadunvalvonnan_vuosiraportti_2019/laaduntarkastusten_havainnot_aihealu-eittain/vaarinkaytoksiin_liittyvat_tilintarkastajan_velvollisuudet.html Luettu 23.3.2023

Raunio, M. Karjalainen, J. 2018. Siirtohinnoittelu. Alma Talent. E-kirja. Luettu 1.4.2023

Suomen tilintarkastajat. 2022. ISA 315 -standardi ohjaa riskien arvioinnissa. Verkoartikkeli. Luettavissa: <https://tilintarkastajat.fi/artikkelit/isa-315-standardi-ohjaa-riskien-arvioinnissa/> Luettu 1.4.2023

Suomi. 2023. Yrityksen pääoma. Verkkosivusto. Luettavissa: <https://www.suomi.fi/yritykselle/yrityksen-rahoitus-ja-tuet/rahoituksen-suunnittelu/opas/yritystoiminnan-rahoituksen-suunnittelu/yrityksen-paaoma> Luettu: 16.3.2023

Tilintarkastuslaki 18.9.2015/1141

Tomperi, S., Halminen, K. & Turunen, J. 2018. Tilintarkastus: Normeista käytäntöön. 4. uudistettu painos. Edita. Helsinki. E-kirja. Luettu 19.2.2023

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (1753/2016)

Vero 2023. Siirtohinnoittelu. Verkkosivu. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/> Luettu 1.4.2023

Yhdistyslaki 26.5.1989/503